

Innehåll

1 Sammanfattning	3
2 Inledning	5
2.1 Bakgrund	5
2.2. Metod	7
3 Aktuell granskning	8
3.1 Kort om stadsdelsområdena	8
4 Myndighetsutövning	10
4.1 Farsta SoL	10
4.2 Farsta LSS	11
4.3 Hässelby-Vällingby SoL	11
4.4 Hässelby-Vällingby LSS	12
4.5 Södermalms SoL	12
4.6 Södermalms LSS	13
4.7 Östermalms SoL	13
4.8 Östermalms LSS	14
5 Granskade verksamheter inom socialpsykiatri	15
5.1 Farsta Edö service	15
5.2 Hässelby-Vällingby Arbetscentrum	18
5.3 Södermalms Arbetscentrum	20
5.4 Östermalms Arbetscentrum	22
6 Granskade verksamheter inom funktionshinderområdet	25
6.1 Farsta Autism	25
6.2 Farsta DV	28
6.3 Hässelby-Vällingby Astrakan	30
6.4 Hässelby-Vällingby Spegeln	32
6.5 Södermalm Draken	34
6.6 Södermalm Danvikstull	37
6.7 Farsta Kryddboden	39
6.8 Hässelby-Vällingby Containerråttan	41
6.9 Södermalm Björnligan	42
6.10 Östermalm Karlaplans DV	44
7 Verksamheter för personer med förvärvad hjärnskada	47
7.1 Hässelby-Vällingby Astrakan HG-gruppen	47
7.2 Södermalm Träffpunkt Reimersholme	49
8 Verksamhet för yngre personer (under 65 år) med demens	52
8.1 Farsta Brevduvan	52
8.2 Södermalm Klubb Reimersholme	54
9 Arbetslinjen – vägen ut till arbete	57
10 Referensmaterial	60
11 Utvecklingsområden och goda exempel	63
11.1 SoL – utvecklingsområden	63
11.2 LSS – utvecklingsområden	64
11.3 SoL – goda exempel	65
11.4 LSS – goda exempel	66

Begrepp och förkortningar

Begrepp och förkortningar som används i rapporten förklaras nedan, i alfabetisk ordning.

- APT – arbetsplatsträff
- APM – arbetsplatsmöte
- AC – Arbetscentrum enligt SoL – arbets- och sysselsättningsverksamhet inom socialpsykiatri, SoL
- DV – Daglig verksamhet, insats enligt LSS
- DUR – (Dokumentation, Utvärdering och Resultat), en strukturerad utredningsmodell
- ESL – pedagogik (Ett självständigt liv)ett socialt färdighetsträningsprogram
- Flexiboard – alternativa tangentbordet tekniskt hjälpmedel) till att utveckla användarnas självständighet och kommunikation
- Fui – funktionshinderinspektör
- GF-plan – genomförandeplan används för planering av insatser
- IMS – Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (Socialstyrelsen)
- KASAM- Aaron Antonovsky har skapat det så kallade "KASAM-begreppet", känsla av sammanhang. KASAM innebär ett hälsofrämjande sätt att se på vård och habilitering.
- LSS – Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387).
- Paraplysystemet – Stockholms stads databaserade verksamhetssystem för handläggning och dokumentation.
- ParaSoL – ett dokumentationssystem, kopplat till Paraplysystemet, för utförare inom äldre- och handikappomsorg.
- Pictogrambilder – ett visuellt språk utvecklat för människor med kognitiva svårigheter.
- Pict-O-Stat – Ljud och bildbaserat enkätverktyg för LSS-verksamheter
- SoL – Socialtjänstlagen (2001:453).
- Snoezelen – En metod för att ge sinnes intryck i syfte att öka aktiviteten och nyfikenheten hos personer med svårigheter med att uttrycka sig.
- TEACCH – (Treatment and Education of Autistic and related Communication, handicapped Children) ett habiliteringsprogram för autistiska personer i alla åldrar.
- ÄO – Äldreomsorgen

1 Sammanfattning

Funktionshinderinspektörerna har utifrån ett brukarperspektiv granskat sysselsättning enligt SoL och daglig verksamhet (DV) enligt LSS i stadsdelarna Farsta och Hässelby-Vällingby, Södermalm, Östermalm. Granskningen har särskilt uppmärksammat brukarnas delaktighet, självbestämmande samt bemötande i verksamheterna. Inspektörerna har besökt 29 enheter i de aktuella stadsdelarna och granskat 18 av dessa. Granskningen har omfattat arbets- och sysselsättningsverksamhet inom socialpsykiatri, traditionell och utåtriktad daglig verksamhet, verksamhet för personer med autism, för personer med förvärvad hjärnskada och för yngre personer med demens.

Information har inhämtats genom intervjuer med såväl brukare som chefer och personalgrupper, genomgång av styrdokument och dokumentation på både beställare och utförarsidan samt observationer vid ett flertal oanmälda besök i verksamheterna. För att få ett referensmaterial har studiebesök genomförts vid verksamheter i privat regi. Granskningsresultaten har kontinuerligt återförts och diskuterats med berörda och såväl utvecklingsområden som goda exempel har presenterats.

De granskade verksamheternas lokaler uppvisade stora skillnader både vad gäller ytstorlek, tillgänglighet, utformning och inredning. Lokalernas utformning är en viktig kvalitetsfaktor, som har stor inverkan på en verksamhet och vi finner det anmärkningsvärt att det saknas reglering och riktlinjer för detta.

Dokumentationen på myndighetssidan både vad gäller socialpsykiatri och funktionshinderområdet behöver utvecklas, framförallt när det gäller löpande journalanteckningar och beställningar. För brukarnas rättsäkerhet måste beställningarna bli tydligare och möjliga att följa upp. Inom flera av de granskade utförarverksamheterna, reglerade av såväl SoL som LSS, finns bristande rutiner när det gäller att använda stadens dokumentationssystem ParaSoL.

Inom socialpsykiatri behöver brukarnas tid i verksamheten öka för att ge bättre möjligheter till träning och utveckling. Brukarinflytandet behöver öka och modeller som brukarråd liknande ”Verkstadsklubben” inom daglig verksamhet med ledning utifrån rekommenderas.

Personal inom funktionshinderområdet behöver utveckla kunskaper i alternativ kommunikation för att öka delaktigheten hos personer med omfattande omvårdnadsbehov. Användning av kognitiva hjälpmedel behöver öka och nå ut till fler brukare. I vissa av de granskade LSS-verksamheterna saknades tydliga skriftliga rutiner för det vardagliga arbetet, vilket alla enheter måste ha för att minimera fel och brister. Dessa rutiner måste vara väl kända och förankrade hos alla medarbetare.

I de granskade verksamheterna för personer med förvärvade hjärnskador skiljer sig utbudet av aktiviteter mycket lite ifrån vad som erbjuds vid en öppen träfflokal. Verksamheten för målgruppen är samlokaliserad med verksamhet för personer med utvecklingsstörning, vilket vi anser är olämpligt. Vi har också uppmärksammat att gruppen yngre personer med demens får bättre struktur och mer individanpassning i sin insats än hjärnskadegruppen.

Ett gott exempel är arbetet på Danvikstulls DV, Södermalm, med ”Vår värdegrund i process”, för att förankra sin värdegrund i personalgruppen. Verksamhetens arbete med levnadsberättelser som ger förutsättningar för ett individuellt bemötande av brukarna, är ett annat gott exempel.

Arbetscentrum, Södermalm och Containeråttans DV, Hässelby-Vällingby är goda exempel där det som produceras eller utförs utgår från uppdrag och beställningar eller ingår i driften vilket gör att arbetsuppgifterna blir meningsfulla. Edö service, Farsta är ett annat gott exempel på hur brukare och

personal arbetar som ett team och även har gemensamma planeringsdagar vilket ökar brukarnas inflytande i verksamheten. I samma anda arbetar Karlaplans DV, Östermalm, där personal och brukare gått kurs tillsammans i chokladtillverkning.

Edö service, med praktikplatser på ett äldreboende, Björnligans DV, Södermalm, verksamhet på Långholmens Hotell & konferens AB och Karlaplans DV med praktik på äldreboende och företag är goda exempel på välfungerande s.k. utflyttade verksamheter. Praktikplatser och möjligheter för brukare att arbeta integrerat inom företag/kommun ligger i tiden. Vägen till arbetsmarknaden är en angelägen fråga, som kräver nytänkande och kreativitet var också temat för funktionshinderinspektörernas och funktionshindersombudsmannens seminarium under hösten 2009.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Enligt beslut 2007-05-02 inrättades två tjänster som funktionshinderinspektörer (Fui) med instruktion (KF/KS 2007:8). Uppdraget innebär att säkra kvaliteten i stöd och service till personer med funktionsnedsättning utifrån ett generellt brukarperspektiv. Såväl fysiska som psykiska funktionsnedsättningar omfattas. För personer i alla åldersgrupper granskas biståndsbedömda insatser enligt både socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Strukturen i inspektörsarbetet bygger på aktuell lagstiftning, studier av handikappolitiska program samt övergripande mål och riktlinjer. En nära dialog förs med brukarna och deras företrädare för att hålla viktiga begrepp och frågor levande.

Syftet med uppdraget är att säkra goda levnadsförhållanden för målgruppen utifrån en helhetssyn på den enskildes situation, främja en god kvalitetsutveckling, förstärka likställigheten över staden och verka för den enskildes rätt till ett *gott bemötande, självbestämmande och delaktighet*. Dessa sistnämnda begrepp är avgörande för utformandet av och innehållet i stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Likställigheten över staden

2 kap. Kommunernas och landstingens befogenheter:

2 § Kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Kommunfullmäktiges mål 2010:

Kvaliteten inom stadens omsorgsverksamheter ska öka - trygghet, värdighet och valfrihet ska präglade hela omsorgen.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens mål 2010:

Verka för att stadens socialtjänst bedrivs utifrån likställighet, rättssäkerhet och med god kvalitet för medborgarna.

Kvalitet i verksamheter nämns i både SoL och LSS.

SoL 3 kap. Socialnämndens uppgifter.

3 § Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning.

LSS. Verksamhetens mål och allmänna inriktning:

6 § Verksamheten enligt denna lag skall vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

För verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges. Lag (2005:125).

Bemötande

Sisus, Statens institut för särskilt utbildningsstöd, har ett uppdrag att omsätta den nationella handlingsplanen för handikappolitiken "Från patient till medborgare", 1999/2000:79, i praktiken. Sisus har utarbetat ett nationellt program som vänder sig till alla offentligt anställda i Sverige, "Om bemötande av människor med funktionshinder" (2003). Sisus arbetar för förändrade värderingar, medborgarperspektiv, ökad brukarmedverkan och samverkan för att uppnå kvalitet inom funktionshinderområdet. Kvalitetssäkring i bemötandearbete innebär en styrning mot en aktiv brukarmedverkan och att utgå från ett brukarperspektiv vid målsättning och kvalitetsarbete. Sisu menar vidare att brukarrevision och klagomålshantering är två användbara redskap i det systematiska kvalitetsarbetet.

Brukarnätverket inom Nationell psykiatrisamordning anser att: "det måste från det vårdande och stödjande instansernas sida ske en attitydförändring gentemot personer med psykiska funktionshinder som inte får bemötas annorlunda än somatiskt sjuka personer". "Individen upplever i regel bemötandet som positivt när han/hon betraktas som en medmänniska och inte som ett namn och ett nummer på en patientbricka".

I vårt inspektörsarbete har vi behandlat bemötandefrågan vid en inledande fokusgrupp med deltagare från olika intresseorganisationer. Syftet var att få en bild av vad personer med funktionsnedsättning lägger i begreppet "Ett gott bemötande". Exempel som gruppen framförde var; "Att man som brukare och personal kunde mötas på samma plan" och "Det ska inte vara en personal som möter en person, det ska vara ett möte mellan personer med samma värde."

Delaktighet och självbestämmande

Socialtjänstlagen (SoL)

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor, aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Verksamhetens mål och allmänna inriktning

5 § Verksamhet enligt denna lag skall främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som anges i 1 §. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

6 § Verksamheten enligt denna lag skall vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras

För verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges. Lag (2005:125).

Nationell psykiatrisamordning inleddes år 2003 under Anders Miltons ledning. Ett nätverk bildades år 2005 av 15 brukar- och anhörigföreningar för att ge psykiskt funktionshindrade bättre möjligheter till inflytande och påverkan i samhället. Nätverket har tagit fram en rapport med framtidsvisioner och gemensamma synpunkter ur ett brukar-/anhörigperspektiv ”Så vill vi ha det”, *Patient-, brukar- och anhörignätverkets krav på framtida vård, stöd och behandling inom psykiatrisamordningen*, (Rapport 2006:6 från Nationell psykiatrisamordning).

NSPH (Nationell samverkan för psykisk hälsa) organiserades 2006 i samband med att den nationella satsningen upphörde. De gavs då ett regeringsuppdrag att under tre år och i samverkan med Socialstyrelsen medverka till att ”implementera patienters, brukares och anhörigas erfarenheter och kunskaper i vård och omsorg”. Inom ramen för NSPH visas exempel på hur inflytandearbetet kan bedrivas på fältet och med patienter, brukare och anhöriga som utbildare, brukarinflytandesamordnare (BISAM), brukarrevision och brukarråd är några av dem. (*Kunskap att hämta - brukarmedverkan för en bättre psykiatri*, Hans Nordén, Gothia förlag).

2.2. Metod

Till grund för granskningsarbetet ligger manualer och metoder som utarbetats vid en pilotgranskning i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd. Enligt vårt arbetssätt granskas socialpsykiatrins verksamheter parallellt med funktionshinderområdet. I denna rapport har vi förenklat och använder konsekvent lagrummet SoL när vi beskriver sysselsättning inom socialpsykiatrin. Arbetet följer den struktur som beskrivs nedan:

Inledningsvis skickas informationsbrev till förvaltningsledningen samt till brukarnas företrädare. En kartläggning av verksamhetsutbudet i berörda stadsdelar görs och Verksamhetsinformation inhämtas genom studier av mål- och policydokument. Intervjuer sker med förvaltningsledning, berörda verksamhetschefer och personalgrupper. Brukare djupintervjuas, om möjligt, med särskilt anpassad metodik för respektive område och frågeformulär sänds till verkstadsklubb/brukarforum inom respektive verksamheter.

Utförliga observationer genomförs vid utvalda verksamheter och sker vid ett flertal tillfällen vid olika tidpunkter/dagar och är oftast oanmälda.

För att få en helhetsbild av brukarens möjligheter till delaktighet och självbestämmande ingår en översyn av handläggning och dokumentation samt utförardokumentation med genomförandeplaner för aktuell insats. Ett urval av akter granskas från både beställarsidan och respektive utförarverksamhet. Resultat från aktgranskningarna diskuteras ingående i dialogform med såväl chefer som personalgrupper.

Tyngdpunkten i arbetet läggs vid att ta del av brukares synpunkter och fånga ögonblicksbilder av det vardagliga arbetet. Kontinuerliga samtal och dialoger förs med brukare, handikappråd, personal och chefer ute i verksamheter och avsikten är att inspirera och initiera till ett utvecklingsarbete. Vid konstaterade brister ska inspektörerna söka klarlägga var i processen orsaken till bristerna finns och föreslå åtgärder för att förhindra en upprepning.

Resultat av granskning redovisas till brukarna i anpassad form som t ex Power Point-presentation med Pictogrambilder. I rapporter redovisas valda delar av granskningsresultaten där en viktig del är att

uppmärksamma och sprida goda exempel. Angelägna frågor från aktuell granskning tas upp vid seminarium som anordnas gemensamt med funktionshinderombudsmannen.

3 Aktuell granskning

Enligt framtagen modell har följande verksamhetsformer granskats: socialpsykiatrisk arbetsverksamhet, traditionell DV/autismverksamhet och utåtriktad verksamhet. Dessutom har dagverksamhet för yngre personer med demens och daglig verksamhet för personer med förvärvade hjärnskador tillkommit.

Det aktuella granskningsområdet omfattar stadsdelsnämnderna Farsta, Hässelby- Vällingby, Södermalm och Östermalm vilka valts slumpmässigt utifrån socioekonomiska aspekter, geografiskt läge och storlek. Totalt har 29 verksamheter besökts och av dessa har 18 verksamheter granskats; Farsta 5, Hässelby-Vällingby 5, Östermalm 2 och Södermalm 6.

Vi har i denna granskningsomgång valt att framförallt titta på verksamheter som drivs i kommunal regi. Av de granskade verksamheterna är två entreprenader, Karlaplans dagliga verksamhet på Östermalm som drivs av Amygdalus AB och Spegeln i Hässelby som drivs av Carema Orkidén. Under granskningsperioden har Danvikstull på Södermalm övergått till entreprenad genom Frösunda.

Arbetet har genomförts systematiskt i de fyra stadsdelsområdena och socialpsykiatrins arbetsverksamheter har inledningsvis granskats. På samma sätt har funktionshinderområdets verksamheter undersökt utifrån olika målgruppsinriktningar med likställigheten över staden i fokus. Arbetet bygger till största delen på de många kontakter och dialoger med såväl brukare som personal och chefer som vi haft under perioden. Vid några av verksamheterna har mer ingående samtal förts med ansvariga chefer och personal kring alternativ till och förbättringar av arbetsmetoder. Några av verksamheterna har även fått konkreta förslag till utveckling.

Under arbetets gång har förändringar skett både vad gäller organisation och arbetsmetoder inom de berörda stadsdelsnämnderna. Rapporten utgår från det material som vi fått ta del av under respektive granskningsperiod och ansvariga för verksamheterna har haft möjlighet att kommentera faktaunderlaget. Rapporten är ett koncentrat av arbetet som helhet och presenteras utifrån granskningsmodellen för att ge möjlighet till jämförelser mellan liknande verksamheter. Dispositionen är också tänkt att inspirera till att ta del av information om andra verksamheter, såväl inom som utanför den egna stadsdelsnämnden.

3.1 Kort om stadsdelsområdena

Farsta

Området består av stadsdelarna Fagersjö, Farsta, Farstanäset, Farsta strand, Gubbängen, Hökarängen, Larsboda, Sköndal, Svedmyra och Tallkrogen. Invånarantalet uppgår till cirka 48 000¹.

Funktionshinderfrågor och socialpsykiatrirfrågor organiseras under avdelningen för Vuxna.

Hässelby-Vällingby

Området omfattar stadsdelarna Hässelby Gård, Hässelby Strand, Hässelby Villastad, Grimsta, Kälvesta, Nälsta, Räcksta, Vinsta och Vällingby. Invånarantalet uppgår till c:a 62 000.

¹ Uppgifter om invånarantal kommer från Utrednings- och statistikkontoret (USK).

Funktionshinderfrågor organiseras under avdelningen Omsorgen om personer med funktionsnedsättning. Socialpsykiatrifrågor organiseras under avdelningen Individ- och Familjomsorg.

Södermalm

Området omfattar Södermalm, Långholmen, Reimersholme, Södra Hammarbyhamnen, Gamla stan och Riddarholmen. Södermalm har 114 657 invånare (2007), stadens till befolkningsantal största stadsdelsområde.

Funktionshinderfrågor organiseras under avdelningen Omsorgen om personer med funktionsnedsättning. Socialpsykiatrifrågor organiseras under avdelningen Individ- och Familjeomsorg.

Östermalm

Till Östermalms stadsdelsområde hör förutom Östermalm även Hjorthagen, Gärdet samt Södra och Norra Djurgården. Östermalm har drygt 61 000 invånare.

Funktionshinderfrågor organiseras under avdelningen Socialtjänst, fr.o.m. 2009-06-01 under enheten för stöd och service. Socialpsykiatrifrågor organiseras under avdelningen Socialtjänst, fr.o.m. 2009-06-01 under enheten för stöd och service.

4 Myndighetsutövning

En viktig del av granskningsarbetet är att uppmärksamma brukarens delaktighet och möjlighet att påverka utformning av sin insats. Ett litet urval akter har därför granskats för att få underlag till dialog och diskussioner med handläggare och chefer. Manualer för aktgranskning framtagna av Stockholms stads revisionskontor har legat till grund för arbetet.

Information och kommunikation med den enskilde är viktiga faktorer som granskats och fokus har varit begreppen *bemötande*, *delaktighet* och *självbestämmande*. Granskningen har genomförts med ”brukarens glasögon” i syfte att få svar på frågan; ”kan jag som brukare följa mitt ärende och förstå dokumentationen som rör min insats?”

DUR

Enligt KF-beslut ska alla utredningar inom socialpsykiatrin genomföras med hjälp av utredningsmodellen DUR². Inom funktionshinderområdet i övrigt pågick under granskningsperioden ett projekt med en anpassad version av DUR, där flera av de granskade stadsdelarna ingick. Utredningsmodellen är till hjälp för att få enhetliga utredningar och resultatet bidrar till en helhetssyn av den enskildes situation. DUR ger även ett viktigt underlag för beställningar och uppföljningar på såväl individ- som gruppnivå. Utvärderingen av DUR visade att metoden hade lyft fram mer information och gett bättre struktur i utredningarna. Vi har uppmärksammat användandet av DUR i de aktuella stadsdelarna och fört diskussioner om metoden vid återkoppling med beställarsidan. DUR är en viktig del i enheternas kvalitetsarbete samt ett verktyg som kan bidra till likställigheten över staden.

Beställning av insats

I stadens gemensamma datasystem (Paraplysystemet/ParaSoL) för beställare och utförare inom funktionshinderområdet har parterna givna roller. I beställningen ska de förväntade och önskade målen för insatsen anges och utgör en grund för utformningen av genomförandeplan för insatsen. Beställningen utgör också ett viktigt underlag för uppföljning och utvärdering.

I granskningen har vi granskat flödet mellan beställare och utförare samt hur den enskilde brukarens delaktighet har tagits tillvara.

4.1 Farsta Sol

Det finns en positiv hållning hos handläggarna när det gäller diskussion kring ärenden. Detta tillsammans med en mer utvecklad arbetsform som kollegiegranskning, är ett viktigt led i kvalitetsarbetet. Arbetet kan även bidra till rättsäkerhet och likställighet för brukarna inom stadsdelen.

² DUR (Dokumentation, Utredning och Resultat) är en strukturerad utredningsmetod

Märkta förvaringsmappar i pappersakten ger översikt och skapar struktur. Det var genomgående tydligt i akterna och i stort sett väl dokumenterat, däremot saknades dokumentet *Inkommande information*, dvs. den första kontakten, vilket är viktigt för den enskilde för att kunna följa sitt ärende. Besluten var begränsade till 6 månader, vilket är bra då det ger tät kontakt med brukaren och öppningar till förändring.

DUR utredningar fanns i 7 av 9 akter och handläggargruppen är överlag positiv till DUR. Handläggarna uppger att skattningsskalorna kan vara svåra och kräver aktiv medverkan från deras sida för att inte missförstås. Att arbeta med stöd av DUR har enligt en handläggare bidragit till fakta och kännedom om omständigheter som annars inte skulle kommit fram.

4.2 Farsta LSS

I flertalet akter fanns skriftliga ansökningar, vilket inte är ett krav men ger en extra tydlighet. Att det fanns noterat i journalanteckningar eller på beslutsblanketten att beslut skickats till den enskilde, är en viktig faktor för tydlighet och rättssäkerhet.

I Farsta fanns inga DUR-utredningar, då de inte ingått i projektgruppen för DUR, men det finns ett intresse i handläggargruppen för ett enhetligt system. När det gäller besluten är det positivt att många av dem har motivering, vilket är ett juridiskt krav som inte alltid efterföljs.

Knapphändiga anteckningar om uppföljningar fanns, men är ett förbättringsområde då det kan vara svårt att följa utvecklingen i ärenden om det dessutom är långt mellan noteringarna. Vi har även diskuterat med handläggaren att inte skriva i jag-form, då det kan vara förvirrande för den enskilde.

Undertecknade kopior på aktuell genomförandeplan (GF-plan) ska finnas i akterna, vilket vi saknade och har tagit upp som ett förbättringsområde.

4.3 Hässelby-Vällingby SoL

I alla akter fanns noteringar om ansökan, vilken hade skett på olika sätt, muntligt, per telefon, skriftligt eller invävt i en utredning. Det kan poängteras i sammanhanget, att en skriftlig ansökan gör den enskilde mer delaktig i ansökningsprocessen, även om det inte är ett juridiskt krav.

DUR-utredningar fanns med i 8 av 10 akter. Vi har noterat att hela DUR-utredningen skickas ut vid beställningar till AC, vilket dock kommer att frångås i samband med införandet av valfrihetssystemet med fler privata utförare att relatera till.

Journalföringen var ojämn både vad gäller regelbundenhet och tydlighet. I ett ärende såg vi handskrivna anteckningar från 2001 och har vid återkoppling efterfrågat rutiner för dokumentation i ParaSoL. I flera ärenden var det alltför långt emellan anteckningarna, 1½ till 2 år. I ett ärende med komplicerad problematik noterade vi alltför få anteckningar för att kunna följa utvecklingen. Vi menar att regelbunden journalföring är väsentlig och att viktiga händelser kan formuleras tydligt och med få ord. Vi såg ett annat exempel där det framgick i tre meningar vad som hade utförts i ett ärende; ansökan, utredning och beslut/kommunicering.

Det fanns aktuella beslut i alla akter. Hur besluten har kommunicerats går bara att utläsa i 3 av 10 akter, vilket är ett förbättringsområde för enheten. Beställningarna till VAC (Västerorts aktivitetscenter)

var överlag bättre och tydligare, med syfte och mål, än de som gick till AC³. Mål som ”att få ett utlåtande/intyg från en verksamhet”, tycker vi är bra då det ger insatsen dignitet och ett mätbart resultat för den enskilde. Vi menar att det är positivt när det framgår av dokumentationen att det finns en intention att utöka tiden på AC successivt. Det är en viktig fråga för brukarnas delaktighet, trygghet och möjligheter att utvecklas att de kan erbjudas mer tid i verksamheten.

4.4 Hässelby-Vällingby LSS

Inom enheten för funktionshinder pågår ett aktivt arbete med handläggning och dokumentation, vilket vi vill uppmuntra. Enheten informerar och noterar systematiskt kring Individuell plan (IP). OM IP inte önskas dokumenteras anledningen till det så att såväl intresset för IP som befintliga planer kan utläsas. I de akter vi granskade såg vi ingen IP.

Vid ansökan menar vi att det är bra när det tydligt anges hur, när och av vem ansökan gjordes, vilket fanns noterat i 4 av 6 ärenden. Överlag är utredningarna som följer på ansökan tydliga och utförliga. I de flesta ärenden har det noterats var uppgifter till utredningen hämtats som t.ex. läkarintyg, vilket är tryggt och säkert för såväl handläggare som den enskilde.

Enheten har en modell för beslutsformulering där lagrum enligt LSS tydligt anges:

- 1 § *personkretstillhörighet*
- 7 § *rätten till insats och att behovet inte är tillgodosett på annat sätt*
- 9 § 10 p. *den beviljade insatsen, daglig verksamhet*

4.5 Södermalms SoL

Det pågår ett utvecklingsarbete gemensamt med IMS (Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, Socialstyrelsen) inom socialtjänsten vid Södermalms stadsdelsförvaltning. Vi ser detta arbete som positivt och vill uppmuntra till en lärande organisation.

Vid vår granskning saknades ansökan i vissa av ärendena och i andra ärenden framgick det inte av journalanteckningar hur den enskilde hade ansökt. För den enskildes delaktighet är det viktigt att det tydligt framgår av journalhandlingarna hur ansökan har skett.

Den viktigaste kvalitetsfrågan för enheten, som vi ser det, är att driva på utvecklingen kring DUR (Dokumentation, Utredning och Resultat), vilket stöds av såväl KF-mål som nämndmål. I kontakten med beställarenheten har vi mött tveksamheter från vissa av handläggarna till att arbeta på ett nytt sätt. De definierar sig som socialsekreterare, inte biståndshandläggare, och menar att, ”de har god kontakt med sina klienter, vilket ger en nära kännedom om deras behov och att de vill deras bästa”. Andra stadsdelar som använt sig av DUR under flera år är dock nöjda och ser många fördelar med arbets sättet. Genom DUR-utredningen ges relevant material inför beställning och uppföljning av insatser. Enligt utvärderingar är brukarna positiva till DUR, och menar att materialets indelning ger möjlighet att flera livsområden uppmärksammas och diskuteras.

I de ärenden som granskades var hälften av utredningarna inaktuella eller saknades helt. Endast två DUR-utredningar fanns i det granskade materialet, vilket vi anser är alldeles för lite.

³ AC - Arbetscentrum

Besluten var begränsade till sex månader, vilket vi menar är bra, då det ger ett naturligt flöde med uppföljning och möjligheter till utveckling. De beslut som vi tog del av var kommunicerade med brukaren, vilket vi också ser som positivt ur delaktighetssynpunkt. Beställningar är däremot ett klart förbättringsområde då det endast fanns beställningar i 6 av 10 ärenden. Av dessa 6 hade endast 3 målbeskrivning kring insatsen, vilket borde finnas i samtliga beställningar. För den enskildes möjlighet att följa sitt ärende är det angeläget att uppföljningar alltid noteras i journalen, vilket endast fanns dokumenterat i 6 av 10 ärenden.

4.6 Södermalms LSS

Vi anser att det är bra att enheten har förvaringsmappar i akterna vilket ger tydlighet och struktur och underlättar hanteringen. Ett bra exempel är ett ärende där vi såg en särskild mapp avseende specifika klagomål samlade.

Ansökan såg vi noterad i alla ärenden, i ett hade den enskilde skrivit under och i två andra hade god man/företrädare skrivit under, vilket vi vill lyfta upp som positivt ur delaktighetssynpunkt.

I 1 av 6 ärenden såg vi att det saknades en utredning. Södermalm ingår som kontrollstadsdel till DUR-projektet och har därför ännu inga DUR-utredningar. Vi vill uppmärksamma att deltagandet i projektet ger enheten en naturlig möjlighet till internrevision och kvalitetsutveckling.

I 2 av 6 ärenden var besluten gamla, ett beslut saknades och två beslut hade mycket långa tidsperioder som fyra-sex år. Vi såg standardformulering i flera ärenden som ”goda levnadsvillkor” vilket blir svårt att följa upp.

Journalanteckningar fanns oftast, dock lite bristfälliga. I ett ärende med flera insatser hittade vi löpande anteckningar i SoL-akten, men bristfälliga anteckningar i LSS-akten. I 5 av 6 ärenden fanns uppföljning noterad, men måluppfyllelse och den enskildes uppfattning borde framkomma tydligare i anteckningarna.

I endast 2 av 6 ärende fanns en aktuell beställning och vi ser här ett klart utvecklingsområde. Beställningar är ett viktigt styrdokument för insatsernas utformning. Om beställningen är bristfällig minskar det brukarens delaktighet och vi ser svårigheter att följa flödet och helheten för den enskilde. Diskussioner har förts med såväl beställare som utförare om att utformningen av beställningarna behöver förbättras. Det är viktigt att formulera en beställning med mål som går att följa upp och som ger tillräckligt underlag för utföraren. En tydlig beställning är viktig del i den kedja som ska garantera brukaren kvalitet i sin insats.

4.7 Östermalms SoL

Vi såg att det finns märkta förvaringsmappar i pappersakten, vilket ger översikt och skapar struktur.

Det var överlag svårt att följa den röda tråden i dokumentationen och vi saknade dokumentet *Inkommande information*. För brukarens möjligheter att aktivt ta del i och påverka sitt ärende är det viktigt med tydlighet och struktur i handläggningen.

Underlag till DUR fanns i flera ärenden men sammanställningen saknades. I de akter vi granskade fanns inga DUR-utredningar alls, utan SoL-utredningar användes som underlag till beslut. Vid åter-

koppling till handläggarna påpekade de att DUR inte var anpassat till sysselsättning. Där det fanns aktuella utredningar saknades noteringar om dessa i journalanteckningar. När en uppföljning resulterar i en ny utredning måste alltid en kort anteckning i journalen göras. Det är också en viktig del för rättssäkerheten att det tydligt framgår hur besluten har kommunicerats, vilket inte kunde utläsas i akterna.

4.8 Östermalms LSS

Samtliga akter hade tydlig innehållsförteckning som sitter på insidan av akten, vilket skapar struktur och ordning. Förteckningen bör dock ligga löst i akten.

För ett lyckat resultat är det viktigt att det är tydligt vad målsättningen är med en insats. I flera ärenden fanns mål formulerat i utredningen men vi såg endast målformulering i två av besluten. För den enskildes delaktighet är det då nödvändigt att få ta del av både utredning och beslut.

Enligt rättspraxis krävs endast motivering för ett beslut men om inte mål anges uppstår svårigheter vid uppföljning, liksom att klaga om den enskilde/beställaren inte är nöjd med insatsen.

5 Granskade verksamheter inom socialpsykiatri

För socialpsykiatriens målgrupp erbjuds olika former av sysselsättningar som både kan vara biståndsbedömda och öppna. De biståndsbedömda insatserna beviljas enligt SoL.

SoL 4 kap. 1§

Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden skall medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Stockholms stads reviderade riktlinjer för socialpsykiatri (SoL)

Den enskilde ska kunna erbjudas sysselsättning av god kvalitet. Utbudet ska variera från enklare till mer avancerade arbetsuppgifter. Den verksamhet som erbjuds ska ha ett klart syfte för den enskilde. Verksamheten ska kunna ge den enskilde möjligheten att så småningom kunna gå ut i arbetslivet. Då ansvaret för rehabilitering är fördelat på flera huvudmän är det särskilt viktigt med samverkan mellan berörda myndigheter samt med näringsliv och organisationer. Läs mer i SoS-SOFS 2008:20 samt ”Samverkan i Re/habilitering - en vägledning. Projekt ALFA kan via sin alternativa förmedling hjälpa brukare att hitta önskad sysselsättning, studier, praktik eller arbete samt reda ut respektive huvudmans ansvar.

Sysselsättningsverksamhet kan delas upp i olika kategorier:

Träfflokal som ej biståndsprövas. Mål och syfte med verksamheten är att bidra till att bryta isolering och skapa en trygg samlingspunkt för personer med långvariga psykiska funktionsnedsättningar. Här bidrar brukarna aktivt med förslag på verksamhetens innehåll samt deltar i vissa praktiska sysslor som behöver utföras.

Sysselsättningsverksamhet som oftast biståndsprövas, där man arbetar motiverande och stödjande med en tydlig pedagogik. Målgruppen är personer som har resurser att delta minst på en halvtid. Inom ramen för denna verksamhet erbjuds inslag av friskvård och skapande aktiviteter. Här är det viktigt att man vid behov får hjälp att komma vidare till en mer strukturerad verksamhet.

Arbetsverksamhet som biståndsprövas då man bedömer att en person befinner sig nära arbetsmarknaden. Där är det viktigt att få möjlighet till en praktikplats med ett långsiktigt mål att komma ut i arbete.

5.1 Farsta Edö service

Adress: Nordmarksvägen 82-84 123 72 Farsta

Tel: 08-508 470 58

Huvudman: Kommunen

Målgrupp: Personer med psykosocial problematik

Antal personal: 2

Antal brukare: 12

Yttre miljö och lokaler

Edö är ett äldreboende för pensionärer beläget i ett bostadsområde i Farsta strand. Det ligger invid sjön Magelungen med tillgång till grönområde och strandpromenad. Buss stannar precis utanför dörren och det är gångavstånd till både tunnelbana och pendeltåg. Arbetsverksamheten är inrymd i äldreboendets lokaler och ansvarar för lunch- och kaffeservering till pensionärerna. Aktuella lokaler för verksamheten är framförallt kök och matsal men ansvaret omfattar även en affärs- och kioskverksamhet, med en liten affärslokal. Verksamheten har tillgång till en lägenhet i huset, där man kan baka samt hålla möten och samtal.

Arbetsuppgifter

Brukarna sköter lunchserveringen i äldreboendet samt ordnar förmiddags- och eftermiddagskaffe till pensionärerna. I arbetsuppgifterna ingår att hålla ordning i matsalen, ta emot varor, koka kaffe, göra sallad, portionera och servera mat, hjälpa pensionärerna vid behov samt diska och städa i köket.

I affären ska brukarna lägga upp varor, expediera och hjälpa kunderna. Kaffebröd bakas i lägenheten för försäljning i affären. Brukarna sköter också vissa vaktmästaruppgifter, som att byta glödlampor, flytta möbler och hantera sopor.

Sedan en tid tillbaka kan man ha en praktikplats utanför Edö och samtidigt ha kvar kontakten med sin handledare. Det är ett bra sätt att ge möjlighet till att pröva annat arbete, vilket såväl brukare som personal är positiva till. Vi ställer oss dock frågande till hur det ska fungera i praktiken utifrån nuvarande personalbemanning.

Pedagogik och metodik

På Edö service finns flera målgrupper eftersom verksamheten både omfattar personer som arbetstränar och de som har biståndsbedömd sysselsättning. Personalen upplever att det kan vara en svår balans att hantera de olika grupperna inom verksamheten samtidigt. Någon uttalad pedagogik finns inte i verksamheten. Personalen arbetar för att ”inte behövas” och med målet att brukarna ska kunna sköta restaurangen och affären helt självständigt.

Kommunikation och kognitivt stöd

Vi har framfört och vill trycka på möjligheten till kognitiva stödet även för denna målgrupp. Med hjälp av till exempel planerings- och tidshjälpmiddel kan brukarens möjligheter att leva ett självständigt liv öka.

Bemötande

Brukarna beskriver att de i början får goda råd av personalen men att de hela tiden känner att personalen litat på dem och att man växer som person. Att arbetet är förlagt till ett äldreboende uppfattas som positivt av brukarna och kontakten med de gamla har ett stort mervärde. Brukarna säger att jobbet gör att man känner sig som en del i samhället och det blir tydligt att ens insatser behövs och uppskattas. Det betyder mycket att känna att man gör något meningsfullt.

Vid intervju framgick att det mellan brukarna finns en stor förståelse för varandras personligheter och olikheter. ”Ingen är märkvärdigare än någon annan och det går att både skoja och tala om allvarliga saker.” Man kan också fråga varandra om man behöver hjälp istället för att bara vända sig till personalen.

Delaktighet och självbestämmande

Dagens planering finns på anslagstavlan när brukarna kommer på morgonen, men de kan alltid säga till om de vill göra något särskilt, eller behöver byta arbetsuppgift med någon.

Brukarna anser att de har möjlighet att påverka sin arbetssituation och att det är OK att ta egna initiativ för att lösa sina uppgifter. Ibland kan brukarna arbeta på en lördag eller helg när ordinarie personal inte är där. När de arbetar tillsammans med någon som är ovan, kan de själva känna sig som personal, vilket stärker deras självkänsla och arbetsidentitet.

Edö har regelbundna APF-möten (arbetsplatsforum), till vilka de flesta brukare kommer. Personal och brukare har också haft gemensamma planeringsdagar så att alla blir delaktiga i verksamhetens upplägg och struktur. Vi menar att detta är ett gott exempel på hur sammanhållning och inflytande kan stärkas.

Samverkan

Personalen har ett upparbetat kontaktnät och menar att den samverkan som behövs när det gäller brukarna fungerar bra.

Dokumentation

Vi har noterat brister vad gäller dokumentationen. Aktinnehållet förvarades i pärmar i ett kassaskåp och pärmar saknade genomgående struktur och tydlighet, vilket gjorde det svårt att hitta bland dokumenten. Endast en personal sköter hanteringen i ParaSoL, vilket är sårbart för verksamheten. Vi saknade även löpande anteckningar samt noteringar om avvikelser och händelser av vikt.

Genomförandeplanerna var inte tillräckligt utförliga och 8 av 10 var inte aktuella. Planerna var dock undertecknade, vilket var positivt. För uppföljning hade verksamheten en blankett med skattningsskalor, vilket inte är något krav men kan ge stöd för grundliga utvärderingar.

Utvecklingsområde

Dokumentationen är ett eftersatt område på Edö som genomgående måste utvecklas. Rutiner för ärendehantering i ParaSoL måste tas fram och förankras i personalgruppen.

Brukarna känner inte till om det finns någon gräns för hur länge man kan vara på Edö. Det är en brist och det skapar otrygghet att inte veta vad som gäller. Flera brukare verkar också ha önskemål om att få vara kvar på Edö och få ett ordinarie jobb där. Om den möjligheten finns verkar inte heller vara klart.

Vi anser att lägenheten som verksamheten förfogar över kunde användas bättre och till fler aktiviteter. Synpunkter på ytterligare användningsområden bör inhämtas från brukarna.

Styrkor

Vi uppfattar Edö som ett gott exempel på insats med meningsfulla arbetsuppgifter. Brukarna har ett tydligt uppdrag som kommer andra personer till nytta, ”man gör nytta och får erkänsla tillbaka”. Nya kontaktytor skapas och arbetsmiljön är öppen, men ändå till viss del skyddad.

Brukare och personal är ett team som löser sina uppgifter tillsammans vilket gör att alla behövs. Något som ytterligare stärker gruppen är de gemensamma planeringsdagarna som genomförs regelbundet på Farsta gård.

5.2 Hässelby-Vällingby Arbetscentrum

Adress: Skattegårdsvägen 55, 162 62 Vällingby

Tel: 08-508 043 49

Huvudman: Kommunen

Målgrupp: Personer med psyko/social problematik

Antal personal: 5

Antal brukare: 109(inskrivna)

Yttre miljö och lokaler

Arbetscentrum (AC) ligger på gångavstånd från Vällingby Centrum. Det är beläget på nedre botten i ett flerfamiljshus i anslutning till ett parkområde, på gångavstånd till tunnelbanan.

Lokalerna är ganska stora och omfattar flera större rum för olika arbetsgrupper och är ändamålsenliga utifrån det perspektivet. Däremot ser vi brister i tillgänglighet då det finns trappor på flera ställen och toaletterna inte heller är anpassade. Vi kan se att personer med rörelsehinder är exkluderade från AC vilket inte är acceptabelt.

Arbetsuppgifter

Arbetscentrum erbjuder traditionella arbetsuppgifter som textil, snickeri, utegrupp, kontor/data, lego- eller köksarbete. I textilgruppen görs för Röda korsets räkning ett babyklädespaket för katastrofområden. En konkret bekräftelse på utfört arbete där brukarnas insats blir satt i ett meningsfullt och angeläget sammanhang. Vi vill också påvisa vikten av datakurserna och att berörd personal vidareutbildar sig kontinuerligt. Det hålls speciella snickerigrupper för kvinnor något tillfälle per vecka vilket vi tycker är positivt ur ett jämställdhetsperspektiv, liksom att även män deltar i textilgruppen.

AC ger goda möjligheter till träning av praktiska färdigheter inom ovanstående områden. För brukarna ger AC också träning i att passa tider och att delta i en social gemenskap. ”Det man kan sakna är arbetsuppgifter som passar ute i samhället och som kan tas med till en arbetsgivare.”, en kommentar från brukare på AC. AC i Hässelby-Vällingby skiljer sig inte från andra liknande verksamheter i fråga om utbud av arbetsuppgifter, som vi ser det.

AC har tankar om att satsa mer på utåtriktade kontakter och praktikplatser på öppna arbetsmarknaden, bl.a. finns ett nätverk på chefsnivå med Lidingö och Tumba angående ”supported employment”⁴. Två personer på AC ska jobba särskilt med uppgiften att skapa kontakter som kan leda till praktikplatser.

Vi anser att det är positivt att det ingår friskvård i verksamheten vilket ger ett helhetsperspektiv och bidrar till att öka medvetenheten om att kropp och själ hänger ihop. AC erbjuder t.ex. stavgång 3 ggr/v i 30 min och har planer på att ge kurser i Mindfulness⁵ till brukarna. Verksamheten stänger helt

⁴ Supported employment - ett samlingsnamn för en viss typ av arbetsrehabiliteringsinsatser för personer med funktionshinder.

⁵ Mindfulness (medveten närvaro) och uppmärksamhet i nuet används för att höja lyhördheten för det som sker inom oss själva och i vår omgivning så att vi kan agera mer medvetet och balanserat.

mellan 12-13 för lunch. Det saknas möjligheter att äta eller värma sin matlåda men brukarna erbjuds att gå till träfflokalen Kompassen för att äta.

Metodik och pedagogik

AC har ingen uttalad pedagogik eller metodik. Personalen känner till metoden ESL (Ett självständigt liv) men arbetar inte direkt enligt den. De menar dock att delar av ESL finns med i deras arbetssätt och att de arbetar individuellt med alla brukare. Personalen ser till de färdigheter som brukarna har och fokuserar på det som de kan. En viktig del i arbetet är att väcka nyfikenhet och att bekräfta brukarna, menar personalen.

Kommunikation och kognitivt stöd

Kognitiva hjälpmedel används inte i arbetet på AC men vi menar att det skulle kunna vara till stöd för målgruppen såväl i verksamheten som privat.

Bemötande

Både brukare och personal uttrycker att de trivs på sin arbetsplats, att det är en lättsam stämning och ett vänligt klimat. Vi har förstått att det är viktigt för brukarna att ha någonstans att gå så att man inte bara blir sittande hemma. Gemenskapen är viktig och vi har upplevt att brukare och personal fungerar som ett arbetslag med ömsesidig respekt för varandra. Personalen är mycket tydlig med att deras roll är att ge sysselsättning, inte försöka att bota eller ge terapi. Vi ser det som positivt att ha entydiga roller och menar att det ger trygghet och stabilitet i verksamheten. AC har tydliga regler om hur man ska förhålla sig i verksamheten vilket alla brukare blir noga informerade om. Vi uppfattar att reglerna kan bidra till att skapa trygghet, då det inte råder någon tvekan om vad som gäller och vad som förväntas av var och en.

Delaktighet och självbestämmande

Personalen är noga med att brukarna ska ha jobb som de klarar av och inom sitt arbetsområde har de goda möjligheter att påverka och utveckla sina arbetsuppgifter.

Utrymme att påverka verksamheten finns även genom APM (arbetsplatsmöte) som hålls regelbundet. Vi har diskuterat möjligheten att ha någon utomstående som leder APM för att ge brukarna större frihet att ta upp frågor som rör personal eller annat som kan upplevas kontroversiellt.

Samverkan

Arbetscentrum har ett mycket nära samarbete med stadsdelens biståndshandläggare – med regelbundna träffar en gång/månad. Båda parter menar att det är ett givande utbyte som gynnar både verksamheten och brukarna. AC är medvetna om att den kommande konkurrensutsättningen och valfriheten kommer att medföra stora förändringar med nya samarbetspartners.

AC samverkar med boendestödet i Hässelby-Vällingby så att personer med stora hjälpbehov får stöd i att komma till AC en dag/vecka. Vi ställer oss tveksamma till detta och menar att träfflokalen Kompassen kan vara ett lämpligare alternativ för den målgruppen, om man vill tydliggöra AC som ett arbetscentrum.

Dokumentation

AC har en egen blankett för intresseanmälan där brukarna, efter studiebesök, får formulera sina egna mål. Ur dokumentationssynpunkt är det inget som krävs, men vi menar att det ger brukarna tillfälle att fundera lite extra över vad de vill få ut av sin tid i verksamheten.

Hässelby-Vällingbys handläggare har kommit långt i användningen av DUR och sänder hela utredningen till AC. Mål finns formulerade i såväl beställningar som genomförandeplaner. Vi saknar dock löpande journalanteckningar, vilket är nödvändigt för en rättssäker dokumentation.

AC har en egen blankett för utvärdering med skattningsskalor. Blanketten används i samband med uppföljning, där den enskilde och handledare skattar var för sig. Vi anser att blanketten kan vara till stöd för både personal och brukare och ge en mer fullvärdig utvärdering.

Utvecklingsområden

Vid våra besök har det ofta varit ganska få brukare i lokalen, sällan mer än 20 personer samtidigt, trots att 109 personer är inskrivna i verksamheten. Vi har också noterat att det är få arbetspass/deltagare. Av möjliga tio pass har de flesta bara tre pass, fm. eller em. och det finns personer som endast har en timmes arbetstid/vecka. Vi menar att antal pass/brukare borde öka och att beläggningen borde ses över. Om en arbetsverksamhet ska göra anspråk på att ge meningsfull sysselsättning/arbetsträning, behöver den vara mer omfattande för varje individ. För några personer handlar det om att bryta sin isolering och ingå i sociala sammanhang och för andra arbetsträning som kan leda till reguljärt arbete. Kanske kan inte 109 personers behov vara tillgodosedda genom en enda verksamhet?

Den fysiska tillgängligheten brister och personer med rörelsehinder kan inte tas emot i verksamheten, vilket vi ser som ett viktigt utvecklingsområde.

Styrkor

Vi har sett att personalen på AC bemöter och aktiverar en mycket blandad målgrupp på ett professionellt sätt och utformar en bra arbetsmiljö tillsammans med brukarna.

5.3 Södermalms Arbetscentrum

Adress: Krukmakargatan 47, 117 41 Stockholm

Tel: 08-508 121 42

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med psykosocial problematik /psykisk funktionsnedsättning

Antal personal: 4,5 arbetsinstruktörer

Antal brukare: 53 (inskrivna)

Yttre miljö och lokaler

Arbetscentrum Södermalm (AC) ligger centralt på Södermalm med närhet till både tunnelbana och buss. AC ligger på nedre botten med tillgång till en uteplats. Verksamheten erbjuder stora ytor med arbetsrum av varierande storlek. AC har både storkök och cateringkök samt ett stort samlingsrum som också fungerar som matsal.

Trots de stora ytorna och de många rummen finns det inget ställe att dra sig tillbaka på, varken för brukare eller för personal. Det finns ett personalrum med soffor och en soffa i matsalen om man behöver koppla av. Brukarna har vid intervju framfört att de skulle behöva någon form av avskilt vilorum.

Arbetsuppgifter

Vi ser det som positivt med det utbud av konkreta arbetsuppgifter som erbjuds: antingen beställningar som t ex catering eller driften av verksamheten som städning och tvätt. Andra arbetsuppgifter är lätt städning av förvaltningens kontorslokaler, matlagning till verksamhetens och servicegruppens lunch samt matlådor på beställning av boendestöd. Cateringgruppen bakar även till AC:s café i Katarinahu- set (psykiatri) samt till personalcaféet i förvaltningens lokaler.

En grupp iordningsställer fruktkorgar till förvaltningens arbetsgrupper samt sköter en omfattande in- ternpostutdelning. Utöver nämnda grupper finns en paketering dit alla kan gå och sortera kort när det finns tid över.

Vi vill uppmuntra det samarbete som nyligen startats mellan förvaltningen och AC för att ordna prak- tikplatser med stöd från AC. Vi ser det som ett angeläget samarbete och ett steg i rätt riktning för att komma närmare den öppna arbetsmarknaden.

Metodik och pedagogik

Alla i personalgruppen har gått kurs i ESL men ”det har lite runnit ut i sanden,” säger de. Personalen menar att de olika arbetsgrupperna jobbar ganska likt, men kan inte sätta namn på någon särskild me- tod som man använder.

AC har flera målgrupper, de som är stadigvarande och har sin sysselsättning på AC och de som arbets- tränar av olika anledningar och ska vidare ut till den öppna arbetsmarknaden. Enligt personalen kan det ibland vara svårt att motivera deltagarna när det saknas en morot – de har ju sin försörjning ändå.

Kommunikation och kognitivt stöd

Vi menar att en uppdaterad anslagstavla kan fungera som ett enkelt men viktigt kognitivt stöd. På AC förefaller anslagstavlan att användas flitigt där dagens schema, matsedel och information sätts upp, vilket vi ser som positivt.

Bemötande

Som enda stället av våra granskade enheter har AC tydligt markerade personalrum. De har även per- sonalmöten med stängda dörrar under kontorstid. Personal och brukare fikar och äter inte ihop, utan personalen har ett separat lunchrum och egna fikapauser. Detta är dock inget som upplevs som nega- tivt av brukarna, utan ses som helt naturligt.

Vid våra besök har vi noterat en positiv stämning samt ett öppet och förtroligt samspel mellan personal och brukare. Brukarna beskriver att det är lagom med krav i verksamheten och att de känner sig trygga. Det finns tid och utrymme att prata och problem går oftast att lösa samma dag. Maten betyder mycket och en deltagare säger: ”Om vi inte fått mat undrar hur jag hur många som kommit hit.”

Delaktighet och självbestämmande

Brukarna tycker att personalen på AC tar vara på deras idéer och för in dem i arbetet, som t.ex. egna recept eller förslag på textilarbeten. I stort sett är man nöjd med sina arbetsuppgifter, det går också att ändra inriktning under resans gång och testa annat. Det är inga ”vattentäta skott” mellan de olika grup- perna.

Brukarna är nöjda med de dagliga morgonmötena då arbetsledaren går igenom dagen med sin grupp innan arbetet startar. Alla blir delaktiga och det ger struktur åt dagen. Verksamheten har APM (arbets-

platsmöte) en gång/månad, där både chef och personal sitter med. Alla brukare kommer dock inte dit och vi menar att det är tveksamt om det är tillräckligt som brukarforum. Vi ser här ett utvecklingsområde för att stärka brukarnas delaktighet.

Genom AC ges brukarna också möjligheter till sociala kontakter. Med fondmedel ordnar de gemensamma fester och utflykter utanför jobbet, som annonseras på anslagstavlan.

Samverkan

”Söderträffen” är ett samverkansforum som har pågått i många år. Träffarna, där man diskuterar verksamhetsfrågor, sker en gång/mån och omfattar personal från AC respektive Aktivitetshuset, boendestödjare, socialsekreterare, personal från psykiatrin och personligt ombud. En angelägen mötesform som är viktig för att få en helhetssyn på brukarnas situation.

Dokumentation

Den dokumentation vi fick ta del av på AC gav oss inte mycket underlag. Verksamheten har inga pappersaker, man har nu börjat dokumentera i ParaSoL men skriver inte ut några dokument. Vi saknade löpande anteckningar för att kunna följa en individs utveckling över tid. Vi kunde inte heller se hur kommunikationen mellan beställare och utförare varit. Vad som framkommit vid uppföljningar har vi inte heller kunnat utläsa.

Påskrivna genomförandeplaner fanns inte i verksamheten och vi vill understryka vikten att den enskilde undertecknar sin plan så att delaktigheten blir tydlig.

Vi ser dokumentation som ett angeläget utvecklingsområde på AC vilket har diskuterats med såväl personal som chefer.

Utvecklingsområden

Dokumentationen måste utvecklas för att nå upp till kraven på rättsäkerhet och möjlighet till delaktighet för den enskilde.

Styrkor

Den positiva anda som råder mellan brukare och personal samt verksamhetens tydliga och konkreta arbetsuppgifter. Allt som utförs behövs inom den egna verksamheten eller utförs på beställning utifrån.

5.4 Östermalms Arbetscentrum

Arbetscentrum

Adress: Sandhamnsgatan 8, 115 40 Stockholm

Tel: 08-508 106 91, 076-121 08 70

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med psykiska funktionsnedsättningar

Antal personal: 6

Antal brukare: 54 (inskrivna) hel/deltid

Yttre miljö och lokaler

Arbetscentrum (AC) Östermalm ligger i ett bostadsområde på Gärdet. Det är gångavstånd till tunnelbana och busshållplats. AC är beläget i ett äldreboende men har helt åtskilda lokaler. Som är fördelade

på varsin sida om en stor entré och dörrarna är låsta med kodlås. Lokalerna ligger på nedre botten och är stora och ljusa. Det finns särskilda rum för varje arbetsinriktning; datasal, snickeri, kök, paketering, textil och tapetserarverkstad. Rummet för tapetserararbete är litet, och kan inte ta emot mer än ett par deltagare åt gången. Det finns ett samlingsrum, en stor matsal, samtalsrum och kontorsrum för chefen. Lokalerna är väl anpassade för verksamheten.

Arbetsuppgifter

På AC finns olika typer av arbetsuppgifter beroende på vilken inriktning brukarna väljer. Det är trä- och snickeriarbete där allt från smörknivar till stolar tillverkas. I textilgruppen kan brukarna sy, sticka och skapa produkter från grytlappar till gosedjur. Det finns datakurs, där brukarna ges grundläggande kunskaper i Office-program samt Internethantering. I köket finns det möjlighet till olika arbetsuppgifter. Paketeringen sysselsätter ett stort antal deltagare och har tillgång till flera olika legoarbeten. I tapetserarverkstaden renoveras möbler samt tillverkas mindre saker till julmarknaden.

Som en kulturaktivitet finns en sånggrupp vilken övar en gång i veckan och uppträder på julfester och tillställningar. Det händer också att verksamheten gör gemensamma teaterbesök.

Metodik och pedagogik

AC har två målgrupper, en som är stadigvarande och en som arbetstränar med AC som sin språngbräda. Det är en svår balans att hantera båda grupperna inom verksamheten, då en del vill känna AC som en fristad och en del vill få utmaningar för att kunna komma vidare, enligt personalen.

Personalen menar att de förenar kärlek till människor och professionalitet i sitt arbete och att de har ett medvetet arbetssätt även om det inte finns någon uttalad pedagogik. All personal har specialkunskaper inom sina resp. områden

Att AC har en stämpelklocka uppfattar vi som en del i en arbetsinriktad pedagogik. Det ger en känsla av ”vanlig arbetsplats” och visar också tydligt brukarnas närvaro i verksamheten.

En tanke som finns hos arbetsledaren inom textil är att dokumentera alla produkter som brukarna gjort med foto. Vi noterar det som en positiv idé som kan ge brukarna möjlighet att se och följa sin utveckling och få en egen ”portfölj” att visa upp i relevanta sammanhang.

Brukare vid textilgruppen åker regelbundet och lämnar hantverk till försäljning vid Sjövillan inom Västerorts aktivitetscenter, vilket vi ser som en positivt. Brukaren ges här en möjlighet att följa alla led i en arbetsprocess och samtidigt få ett naturligt tillfälle till att utöka sitt nätverk.

Kommunikation och kognitivt stöd

Vi ser inte att AC arbetar aktivt med kognitivt stöd och vill lyfta upp betydelsen av detta för målgruppen. Vi menar att enklare hjälpmedel som aktiva anslagstavlor och scheman kan fylla denna funktion likväl som mer avancerade tekniska lösningar.

Bemötande

Vi har noterat att personalen är lyhörd och bemöter brukarna med respekt. Personalen beskriver att de varje dag måste göra bedömningar och anpassa sitt bemötande efter vars och ens dagsform. De tar sin roll som samtalspartner på stort allvar och menar att de ofta arbetar med behandling som inte får synas.

Brukarna uttrycker att de trivs med både arbetsledare och arbetskamrater. Det råder ”en tillåtande miljö ”man får vara som man är”. Gemenskapen med andra är viktig. Överlag menar brukarna att de får det stöd och den hjälp de behöver. En brukare säger t.o.m. att; ”Personalen står på tå och man skriker och är lite bortskämd”. Brukare och personal fikar och äter alltid tillsammans och båda parter är nöjda med det.

Delaktighet och självbestämmande

Möjligheter att komma med idéer till arbetsuppgifter i textil och snickeriet ökar delaktigheten i verksamheten. För delaktighet i samhället spelar tillgången till en brukardator viktig roll.

Vid direkt fråga; ” Tycker du att alla får bestämma lika mycket på ditt arbete? gav en brukare svaret: ”Är det huvudtaget möjligt -viktigast är väl att alla får vara med och påverka så mycket som man vill.”

Dokumentation

Det saknas rutiner för löpande anteckningar, vilket är nödvändigt för såväl trygghet som rättssäkerhet . Vi ser att verksamheten behöver ta fram arbetssätt för att säkerställa dokumentationen vid längre frånvaro hos arbetsledare/stödperson. I ett ärende där personalen var sjukskriven fann vi ingen dokumentation alls.

Genomförandeplanen går inte alltid hand i hand med uppföljningar vilket är det naturliga. Delmålen i genomförandeplanerna är väl formulerade och ger ett bra underlag för uppföljningar.

Utvecklingsområden

Vi ser dokumentationen som ett angeläget utvecklingsområde för AC.

Att AC bara har en arbetsledare inom varje specifik arbetsinriktning innebär att det blir svårt med kollegialt utbyte, vilket också personalgruppen har framfört. Enligt uppgift finns det ett verksamhetsutbyte med Lidingö. Vi ser nätverkskontakter som positivt men vi vill också framhålla vikten av kontakter inom Stockholms stad för att hålla sig ajour med aktuella interna frågor.

Vi ser även vikten av relevant och kontinuerlig kompetensutveckling samt handledning för personalen.

Styrkor

Vi menar att synsättet med naturlig tillgång till en dator för brukarna visar på en anpassning till dagens samhälle. Det skapar förutsättningar ”att få vara som andra” även för personer som inte har tillgång till en dator i hemmet.

6 Granskade verksamheter inom funktionshinderområdet

Personer som bedömts ingå i personkrets 1 och 2 enligt LSS kan erbjudas sysselsättning i form av daglig verksamhet. Målgrupperna med rätt till insats har olika funktionsnedsättningar och behov vilket medför många varierande verksamhetsformer. Nedan redovisas först verksamhet för personer med autism och vad vi benämner som traditionell daglig verksamhet för personer med utvecklingsstörning. Nästa verksamhetsform som behandlas är s.k. utflyttad verksamhet, där personer med utvecklingsstörning har sin insats förlagd till en reguljär arbetsplats. Slutligen beskrivs verksamheter för personer med förvärvad hjärnskada och yngre personer med demens.

LSS – inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Enligt LSS 9§10 ska daglig verksamhet erbjudas personer i yrkesverksam ålder som inte arbetar eller studerar, om de tillhör lagens personkrets 1 eller 2.

LSS 15§ 4 ”Till kommunens uppgifter hör att medverka till att personer som anges i 1§ får tillgång till arbete eller studier ”

Stadens riktlinjer LSS

Den som till följd av sitt funktionshinder saknar sysselsättning utanför hemmet kan få daglig verksamhet eller sysselsättningsstöd. Då en funktionshindrad person får daglig verksamhet eller sysselsättningsstöd är det angeläget att regelbundet pröva möjligheterna till arbete på den reguljära arbetsmarknaden eller andra skyddade former. Detta underlättas om den enskilde är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen.

6.1 Farsta Autism

Farsta DV/Autism

Adress: Mårbackagatan 19 123 43 Farsta

Tel: 08 - 508 19 637

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med autism

Antal personal: 4

Antal brukare: 5

Yttre miljö och lokaler

Verksamheten är belägen i ett industriområde med kontor och olika företag, i samma hus som Farsta DV. Lokalerna består av ett gemensamt matrum och ett socialt rum (personalens benämning). Alla brukare har ett eget rum och en person har en egen avskild avdelning.

Vi uppfattar lokalerna som väldigt kala och menar att det behövs en total översyn för att skapa en trivsammare miljö.

Arbetsuppgifter

Verksamheten erbjuder främst stimulans- och aktiveringsuppgifter utifrån målgruppens behov och flera av deltagarna har sorteringsarbeten enligt TEACCH- metodiken (ett strukturerat arbetssätt för personer med autism). En del av materialet är barnbetonat och vi rekommenderar verksamheten att söka alternativ. Vi framhåller också vikten av att regelbundet byta ut aktiviteter och material för omväxling och stimulans. Två brukare utför anpassade uppgifter som legoarbeten från Hökarängens DV.

Läsning förekommer i olika former och brukarna besöker ibland biblioteket. Alla brukare har promenad varje dag på sitt schema. Ett rum med vattensäng finns inne på avdelningen och används av några brukare. En brukare använder det jacuzzibad som finns inne på den angränsande Farsta DV.

Vid vissa aktiviteter, som musik och gymnastik, går deltagare från autismlinjen över till Farsta DV och personalen alternerar mellan verksamheten. Verksamheterna gör även utflykter och håller gemensamma fester regelbundet.

Metodik och pedagogik

I viss utsträckning används TEACCH-metodiken⁶, annars förekommer ingen särskild metodik. Inom verksamheten arbetar man för att successivt förbättra strukturer kring en brukare i taget. Struktur och rutiner för flera brukare tas upp i samband med handledning.

Schema för beteendeobservation kan vara till stöd då brukare som saknar kommunikation, visar beteendestörningar och/eller uttrycker någon form av missnöje. Personalgruppen har tagit fram ett sådant schema till hjälp för att få översikt och ett jämförelsematerial.

Kommunikation och kognitivt stöd

Symboler och bilder skulle kunna användas mer konsekvent och att kontakter behöver tas med habiliteringen/autismcentrum vilka kan utreda den enskildes förmåga att tolka bilder och/eller symboler. Vi uppmanar även till studiebesök i andra verksamheter.

Bemötande

Personalen har medvetet arbetat med att få ner tempot vid lunchen genom att dela upp måltiden i flera steg. Genom detta nås flera olika vinster som lägre ljudnivå och bättre matsituation för de enskilda vilket kan påverka välbefinnandet för alla under dagen.

Exempel på en medveten strategi för en brukare är att inför hemgången avsluta dagen på DV med att lyssna på en ljudbok. Därefter promenerar brukaren tillsammans med en personal hem till gruppboendet och använder sig av symbol för promenad. Genom symbolen kommunicerar brukaren och persona-

⁶ TEACCH står för Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped CHildren, dvs. habilitering och undervisning av barn, ungdomar och vuxna med autism och autismliknande tillstånd.

len under hemvägen och växlar mellan vila och aktivitet. Allt går mycket smidigt och hela aktiviteten är väl genomtänkt och anpassad till brukarens förutsättningar och behov.

Delaktighet och självbestämmande

Då flertalet brukare i verksamheten saknar tal måste personalen ständigt vara lyhörd för deras behov genom att tolka signaler och tecken. Ett exempel på aktivering på den enskildes villkor är när en brukare har högläsning på schemat och dörren står öppen för en annan brukare som vill lyssna men samtidigt röra mycket på sig.

Samverkan

För målgruppen ser vi det som ytterst angeläget med nära samarbete med boendet/hemmet för att kommunikation och användning av bilder/symboler ska bli mer enhetlig. Den enskildes tolkning av omvärlden och vice versa underlättas av gemensamma arbetssätt och fungerande samverkan.

Vid intervju framkom att personalen önskar ett ytterligare bättre samarbete mellan boenden och DV. Det är en ledningsfråga att skapa rutiner för detta, menar vi. Rutinerna har förbättrats under granskningsperioden och samverkan mellan verksamheterna har ökat, vilket vi observerat i dokumentation.

Dokumentation

Akter för Farsta DV och autismenheten har granskats vid samma tillfälle och texten nedan är giltig för båda verksamheterna.

Det finns respektfullt skrivna löpande anteckningar i alla akter med noteringar om händelser av vikt och avvikelser. Uppgifter finns även om när det fungerar bra, vilket ger möjlighet till jämförelser men ibland kan det vara långt mellan anteckningarna.

Genomförandeplanerna har väl formulerade delmål. Med tanke på målgrupperna är det bra när det finns noteringar under förutsättningar; färdigheter, hjälpmedel och utrustningskrav i genomförandeplanen.

Enheten har tydliga arbetskort med start- och uppföljningsdatum som förvaras öppet i ett förråd tillgängligt för alla. Vi har påtalat till berörda chefer att detta behöver åtgärdas ur sekretess- och integritetssynpunkt.

Utvecklingsområden

För målgruppen är det avgörande med vardagsstöd som struktur, pedagogik, symboler och alternativa kommunikationssätt. Vi ser att ett genomgripande arbete behöver läggas ned på detta område vilket måste initieras med en kartläggning av vars och ens individuella behov.

Personalgruppens samlade erfarenhet behöver vävas ihop med nödvändiga expertkontakter för att lägga grunden till ett gemensamt arbets- och förhållningssätt. Rutiner måste skapas för att stärka personalgruppen i arbetet med en målgrupp som kräver stor uppmärksamhet.

Styrkor

Det är en viktig vardagsaktivitet att brukarna regelbundet besöker biblioteket vilket ger social träning i en offentlig miljö där även promenaden och resan blir ett positivt inslag.

6.2 Farsta DV

Farsta Dagliga verksamhet

Adress: Mårbackagatan 19, 123 43 Farsta

Tel: 08- 508 19 637

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med grav utvecklingsstörning och flerhandikapp

Antal personal: 9,4 tjänster

Antal brukare: 15

Yttre miljö och lokaler

Farsta DV ligger i ett industriområde inrymt i en kontorsbyggnad och verksamheten har öppna och ljusa lokaler. Vi menar att öppenheten ger en möjlighet till kontaktskapande och en känsla av samhörighet, vilket kan vara av betydelse för denna målgrupp med omfattande funktionshinder. Det måste dock även beaktas att öppna planlösningar kan ge höga ljudnivåer då många personer vistas i samma rum. Vi menar att det bör finnas möjligheter till flexibla lösningar vid samling och matsituationer/raster för att ge en lugnare miljö och undvika oro. Personalgruppen arbetar aktivt med denna trivsel- och arbetsmiljöfråga och vi ser ett behov av att söka lösningar.

Farsta DV har inga grupprum utan använder sig av s.k. ”hemvistgrupper” i det stora rummet där det finns tre grupper med fem personer i varje grupp. Samlingar och måltider sker vid borden och dagens aktiviteter genomförs i något av de mindre rummen eller i gemensamhetsrummet.

Arbetsuppgifter

Brukarna på Farsta DV har stora omvårdnadsbehov och verksamheten är inriktad på stimulering och upplevelse. Aktiviteterna består bl.a. av musik, massage och jacuzzibad. Individuellt anpassade aktiviteter utförs ofta i grupp i samma lokal vilket skapar trevlig stämning och samhörighet. Brukarna har schemalagda promenader med personalen vilket vi ser som en viktig aktivitet för målgruppen, ur flera synvinklar. Personalen ger sjukgymnastik på delegation samt ”liggande dans” och rullstolsdans.

Metodik och pedagogik

Det förekommer ingen uttalad metodik eller pedagogik i verksamheten. Flertalet brukare har omfattande nedsättningar i såväl kommunikation som rörelseförmåga vilket innebär en stor utsatthet. Verksamhet riktad till denna målgrupp måste kunna garantera brukarnas säkerhet och trygghet genom fastställda, nedskrivna och väl kända rutiner för såväl det dagliga arbetet som oförutsedda händelser. Personalen har olika former av kurser och vidareutbildning anpassade till målgruppens behov t.ex. *Snoezelenföreläsning* som handlar om sinnesstimuleringsrum, kurs i taktil stimulering, teckenkurs samt kurs i pedagogiska måltider. Personalen har mycket s.k. ”tyst kunskap” och vi ser behov av stöd för personalgruppen att sätta ord på sin kompetens och erfarenhet. Detta blir ett led i att stärka arbetsgruppen samt som ett bidrag till verksamhetens kvalitetsarbete.

Kommunikation och kognitivt stöd

Personalen anser att kommunikation är en viktig del av deras arbete och att de har kompetens inom området, samtidigt som de ser behov av att lära sig mer för att kunna utveckla och ge mer anpassat stöd till var och en av brukarna.

Ett exempel på kommunikation med kognitivt stöd är t.ex. ”väntakort” som ges till brukare när personalen ska hämta mer mat. Kortet hjälper brukaren att förstå situationen och har en lugnande inverkan.

Bemötande

Vi har uppfattat att brukarna ges ett individuellt bemötande och att det finns värme i kontakten brukare – personal. Ett exempel på gott bemötande är musikstunden på torsdagar där personalen stöttar vissa brukare att vara aktiva och göra rörelser till musiken.

Delaktighet och självbestämmande

Möjligheter till att påverka är begränsad för målgruppen och det är viktigt att personalen är lyhörd och läser av brukarnas reaktioner för att ta tillvara deras önskemål i de situationer som uppstår.

Samverkan

Farsta DV ligger vägg i vägg med autismenheten vilket medför ett naturligt samarbete både vad gäller personalresurser och gemensamma aktiviteter.

Personalgruppen uttryckte vid vår intervju behovet av ett utökat samarbete mellan DV och gruppbo-städerna. De menar att det ”av tradition” finns en vi/dem känsla som borde arbetas bort. Personalgruppen vill framförallt föra fram brukarnas behov av att få stanna hemma då de är sjuka eller inte är i form.

Dokumentation

Akter för Farsta DV och autismenheten har granskats vid samma tillfälle och texten nedan är giltig för båda verksamheterna.

Det finns respektfullt skrivna löpande anteckningar i alla akter med noteringar om händelser av vikt och avvikelser. Uppgifter finns även om när det fungerar bra, vilket ger möjlighet till jämförelser men ibland kan det vara långt mellan anteckningarna.

Genomförandeplanerna har väl formulerade delmål. Med tanke på målgrupperna är det bra när det finns noteringar under förutsättningar; färdigheter, hjälpmedel och utrustningskrav i genomförandeplanen. Enheten har tydliga arbetskort med startdatum och uppföljningsdatum, som förvaras öppet i ett förråd tillgängligt för alla. Vi har påtalat till berörda chefer att detta behöver åtgärdas ur sekretess- och integritetssynpunkt.

Utvecklingsområden

Vi ser ett starkt behov av att ta fram tydliga skriftliga rutiner och arbetsbeskrivningar främst för att minimera risken för fel och brister.

För att ge brukarna möjlighet till lugn och ro behöver lösningar arbetas fram då den öppna planlösningen ger en hög ljudnivå.

Praktiska lösningar för passning av färdtjänsten måste arbetas fram för att minimera oro vid dagens början och slut.

Styrkor

Vårt intryck är en samstämd personalgrupp med intresse av att utforma individuellt stöd åt brukarna. Personalen aktiverar brukarna på varierande sätt där rullstolsdans och liggande dans är exempel på roliga och stimulerande aktiviteter som de får ta del av.

6.3 Hässelby-Vällingby Astrakan

Astrakan

Adress: Astrakangatan 21, 165 52 Hässelby

Tel: 08- 508 04 372

Huvudman: Kommun, entreprenör Carema fr om den 2009-11-01

Målgrupp: Personer med måttlig/grav utvecklingsstörning

Antal personal: 20

Antal brukare: 38

Yttre miljö och lokaler

Astrakan ligger i Hässelby Gård och är en traditionell daglig verksamhet med stora och många lokalytor. Lokalen ger ett intryck av institution men ger samtidigt möjligheter för personer med stora rörelsehinder i såväl tillgänglighet som i utbud av aktiviteter. Det finns tillgång till en större gymnastiksal samt diverse olika grupp-, aktivitets- och avkopplingsrum. Astrakan har även en ateljé med möjligheter att arbeta både i grupp och enskilt.

Arbetsuppgifter

Astrakans DV är indelat i olika grupper; tre sinnesgrupper, en köksgrupp, en servicegrupp samt en i receptionen. Verksamheten arbetar aktivt för att ta fram konkreta arbetsuppgifter och att hitta vardagliga sysselsättningar i huset som brukarna kan utföra som t.ex. källsortering och leverans av fruktkorvar.

För sinnesgrupperna består dagen av promenader, sjukgymnastik, taktil stimulering och vistelse i de olika sinnesstimuleringsrummen.

De flesta aktiviteterna utförs i grupp, men enskilt arbete kan erbjudas i Ateljén med skapande måleri och hantverk. Vi ser Ateljén som en viktig resurs speciellt då där erbjuds möjlighet till individuell tid. Även gymnastiktimmen är ett exempel på en stimulerande aktivitet som ger ett positivt inslag i brukarnas vardag.

Pedagogik och metodik

Det finns ingen uttalad metodik eller pedagogik på Astrakan. Deltagarnas individuella behov styr utformningen av verksamheten. Tonvikten i arbetet är att utveckla brukarnas självständighet. Nedan visas några exempel på detta:

- Personalen har utformat en konstruktion så att en brukare kan dricka sitt kaffe själv utan hjälp.
- En speciell mobilsignal spelas upp på en brukares mobil när det är dags att gå på toaletten. Ett praktiskt stöd som fyller sin funktion utan att väcka andras uppmärksamhet.
- En person med grava rörelsehinder har till uppgift att hämta mjölk till sin grupp och går med sin gåstol.

Alla brukare på Astrakan har ett eget schema men går inte systematiskt igenom det varje dag. Vi har upplevt att flera brukare i sinnesgrupperna har mycket ”ledig” tid och bara sitter och väntar i sina rullstolar.

Kommunikation och kognitivt stöd

Personalen använder sig främst av bilder och symboler som stöd i sina samtal och kontakter med brukarna. Vi anser att man kan arbeta mer aktivt för att utveckla brukarnas kommunikation genom t.ex. ökad användning av tekniska hjälpmedel som flexiboard och dataprogram. Även alternativ kommunikation med tecken och föremål skulle kunna användas i större utsträckning

Bemötande

Stämningen på DV känns öppen och avspänd och vi uppfattar ett gott klimat mellan brukare och personal.

Vi har noterat en ambition att erbjuda individuellt anpassad verksamhet i samtliga grupper. I textilgruppen uppmuntras brukarnas självständighet och de kan t.ex. ta morgonfika på egen hand och sätta igång med ett tidigare påbörjat arbete. Arbetet blir på så vis lite mindre beroende av färdtjänst o dyl. och sker på brukarnas villkor.

Delaktighet och självbestämmande

Personalen har vid intervju uppgett att de vill stötta brukarna till självständighet. Ibland hjälper för mycket för att de inte hinner vänta in brukaren, de ”gör åt” någon p.g.a. tidsbrist.

Samverkan

Vid intervju lyfter personalen att det ibland förekommer synpunkter mellan DV och gruppboendet och att det inte finns forum för att ta upp dessa frågor. Personal från DV och gruppboenden träffades mer förr och diskuterade och hade även fester ihop. Man hade också tvärgrupper tidigare som t.ex. kostcirkel på Astrakan.

Personalen framför önskemål om ett öppnare samarbete med boendet med mindre konkurrens. En viktig fråga i sammanhanget som de poängterar är brukarnas möjligheter att vara hemma när de är sjuka.

Dokumentation

I Hässelby-Vällingby har dokumentationen på Astrakan, Hjärnskadegruppen och Containerråttan granskats vid samma tillfälle. Sammanställningen nedan omfattar därför alla tre verksamheterna.

Det är god struktur på dokumentationen och det är lätt att hitta i akterna. Alla akter som granskats har löpande journalanteckningar och anteckningar av vikt/avvikelse har noterats. Anteckningar i ”jagform” som avser personal förekommer, vilket bör undvikas då det kan missuppfattas.

Uppföljningsdatum fanns noterat i de flesta akterna men det var svårt att utläsa i journalanteckningar om uppsatta mål följts upp. Anteckningarna behöver bli tydligare i det här avseendet. Hässelby-Vällingby har ett eget formulär för uppföljning av insatsen med pictogrambilder. Det är väl formulerat och ger den enskilde ökad möjlighet att vara delaktig och engagerad i sin insats.

Utvecklingsområden

Vi efterfrågar mer stimulerande ”pausaktivering” för att även väntetid ska bli en meningsfull del av dagen.

Styrkor

På Astrakan finns gott om utrymme för olika former av aktiviteter med välutrustade och genomtänkt inredda rum för sinnesstimulering och upplevelse. Särskilt kan nämnas ”skärgårdsrummet” som ger en totalupplevelse av havsmiljö genom både inredning och ljud- och ljussättning.

Att en servicegrupp är integrerad i verksamheten menar vi medför ökade kontakter och stimulans för personer med grav funktionsnedsättning . Brukare i servicegruppen får meningsfulla vardagliga arbetsuppgifter och ett vidgat socialt nätverk.

6.4 Hässelby-Vällingby Spegeln

Spegeln

Adress: Bräcke­gatan 2, 162 61 Vällingby

Tel: 08-38 51 48

Huvudman: Entreprenör Carema Orkidén AB

Målgrupp: Personer med autism/grav utvecklingsstörning

Antal personal: 5

Antal brukare: 8

Yttre miljö och lokaler

Spegeln ligger i ett bostadsområde nära Vällingby Centrum, inne på en gård med en egen uteplats. Lokalerna har tidigare använts för liknande verksamhet och har flera rum av olika storlek. De mindre rummen kunde utnyttjas mer, enligt vår uppfattning.

Under granskningsperioden hölls dörrarna i verksamheten låsta p.g.a. en brukares speciella svårigheter och vi vill poängtera att det aldrig kan ses som en hållbar lösning och uppmanat personalen att ta fram alternativ.

Arbetsuppgifter

Vi har uppfattat att det är få tydliga arbetsuppgifter/aktiveringspass på Spegeln. Vi efterfrågar ett större utbud av aktiviteter anpassat efter brukarnas individuella behov och förutsättningar. Det förefaller som att verksamheten haft mer aktivering och en tydligare struktur tidigare. Då fanns även hantverks­pedagoger vissa dagar som ansvarade för det skapande innehållet i verksamheten . Vid flera tillfällen har vi hört personalen säga: ”Det där har vi gjort förut, men inte längre”. Vi har därför fört en diskussion med personalgruppen om att inventera nuvarande och tidigare aktiviteter och förstärka det befintliga utbudet i verksamheten.

Badet i simhallen är något vi vill lyfta fram. Två personal åker iväg med två brukare med buss och resan blir en händelse i sig som ger många intryck och social träning. I badet ges individuellt anpassat stöd och brukarna verkar ha stor behållning av aktiviteten.

Vid samtliga granskningar tar vi upp vikten av att betrakta brukarna som vuxna personer och att i så stor utsträckning som möjligt undvika barnleksaker. På Spegeln har vi noterat att ”snusdosor” och

”ketchupflaskor” används istället för skullror och liknande och tycker det är bra att vuxenbetonade vardagsföremål används i denna funktion.

Metodik och pedagogik

Det finns ingen uttalad pedagogik eller metodik i verksamheten. Personalen säger att de arbetar individanpassat och har plockat från lite olika håll. Två personal (som inte längre är kvar i verksamheten) hade gått en kurs i TEACCH och en del av den metodiken tillämpas fortfarande, enligt personal. De försöker hitta aktiviteter och stimulans utifrån varje individs speciella intressen och de använder sin fantasi och försöka tolka vad var och en tycker om. Personalen försöker också anpassa sitt stöd så att brukarna kan utvecklas och inte ”göra allt åt dem.” Personalen menar att; ”Man måste nöta och nöta innan utvecklingen tar fart.”

Vi menar att en tydlig metodik underlättar för både personal och brukare och är särskilt viktig i arbetet med en sådan speciell målgrupp som Spegelns och uppmuntrar till vidare kompetensutveckling och handledning.

Vid våra besök har brukarna stor del av tiden vistats i hallen utanför matsalen eller i TV-rummet, vilket enligt personalen sker mellan aktiviteter. Vi uppmuntrar till fler korta arbetspass och strukturerade raster för att minska den passiva känsla av väntan som nu kan uppfattas i verksamheten.

Kommunikation och kognitivt stöd

För Spegelns målgrupp är kommunikation, stimulans och omvårdnad det centrala i den dagliga verksamheten. Alla brukare har ett individuellt schema, utformat med foton, alternativt konkreta föremål.

Vi har efterfrågat förstärkt arbete med foton och bilder, symboler/scheman och fått svaret från personalgruppen att det är ett utvecklingsområde att utforma scheman och hitta nya aktiviteter. Vi ser här ett förbättringsområde och uppmuntrar även att söka stöd hos autism- och habiliteringscenter.

Bemötande

Personalen säger att de trivs med arbetsgruppen och att det råder ett bra arbetsklimat, vilket är av stor betydelse med tanke på Spegelns omvårdnadskrävande målgrupp. Personalen är trygg i gruppen och kan lämna över till varandra om någon för stunden inte orkar .

Personal och brukare kommer väldigt nära varandra i en verksamhet med Spegelns målgrupp. Vi menar att bemötande och tilltal kan lätt bli ”föräldrar-barn-betonat”. Som personal behöver man ständigt fundera över sitt förhållningssätt och få påfyllning genom utbildning och handledning för att hitta rätt nivå i sitt bemötande.

Delaktighet och självbestämmande

Personalen tolkar vad brukarna tycker är roligt och tror att de flesta är nöjda med sina arbetsuppgifter. Brukarna får prova olika aktiviteter och visar om de gillar dem eller inte. De är ofta väldigt tydliga med vad de tycker – går t.ex. därifrån om de inte gillar något.

Verksamheten har ett piano, vilket inte är så vanligt förekommande. Vi har sett att pianot ger brukarna möjlighet att på egen hand ”spela/få fram ljud”, vilket stimulerar till en aktiv handling. Varje dag är det morgonsamling i mindre grupper. I samlingen är alla delaktiga och får bekräftelse genom att man visar foton och de som kan säger namnen på alla närvarande. Personalen tänder ljus och brukarna får hjälpa till att blåsa ut dem.

Vi ser det som ett positivt exempel att en person kan välja själv när han ska gå under musikstunden, rollatorn står parkerad intill honom. Det är bra att personer med så små möjligheter att uttrycka sin vilja ges möjligheter till det.

Samverkan

Personalen anser att brukarnas gode män är ganska oengagerade i sitt uppdrag. De besöker sällan verksamheten och kom inte till Öppet hus, när Spegeln hade fått nya lokaler. Spegeln skulle också önska bättre kontakter med Habiliteringscentret, vilket faller tillbaka på de gode männen, som inte ansöker om insats.

Personalen tycker inte att de har en sådan samverkan med boendet som de skulle önska. De menar att samarbete är viktigt med tanke på brukarnas svårigheter att kommunicera och föra sin talan. Vi ser att det är angeläget att förbättra samverkan med respektive boende för att tillförsäkra brukarna så goda levnadsvillkor som möjligt, samt att minimera risk för fel och brister i omvårdnaden.

Dokumentation

Personalen beskriver svårigheter med ParaSoL som ofta inte fungerar. Periodvis har endast samordnaren och en personal haft tillgång till dokumentationssystemet. I dagsläget förs anteckningarna främst av en person. Vi vill framhålla vikten av att alla medarbetare kan komma in i systemet och att det är en ledningsfråga att ge förutsättningar och verktyg för god kvalitet i dokumentationen.

Det fanns aktuella beställningar i alla ärenden och löpande anteckningar om händelser av vikt. Vi vill poängtera vikten av att notera ej utförda aktiviteter.

Genomförandeplanerna var överlag aktuella med noteringar om mål och delmål. Det är bra när det finns noteringar om färdigheter, hjälpmedel och utrustningskrav i genomförandeplanen och extra viktigt med tanke på Spegelns målgrupp.

Uppföljningar har vi inte kunnat ta del av eftersom verksamheten gick över till Carema under hösten 2008 och tidigare dokumentation är inskickad till förvaltningen.

Utvecklingsområde

Vi ser behov av att ta fram mer struktur och rutiner i verksamheten. Personalen måste få verktyg och förutsättningar för att sköta den löpande dokumentationen. Att skapa en mer ombonad miljö i lokalerna är nödvändigt för att höja kvaliteten i verksamheten.

6.5 Södermalm Draken

Zinkensdamm/Draken

Adress: Drakenbergsgatan 39, 104 62 Stockholm

Tel: 508 407 20

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med måttlig/grav utvecklingsstörning/autism

Antal personal: 9

Antal brukare: 10

Yttre miljö och lokaler

Verksamheten är integrerad i ett bostadsområde, intill Drakenbergsparken, i en lokal som är dåligt anpassad för ändamålet. Vi uppfattar lokalerna som olämpliga för den här verksamheten där flera personer har rörelsehinder. Målgruppen är i behov av större tillgänglighet och rymd. Vid vissa aktiviteter måste rummen möbleras om och två rullstolar kan inte mötas i korridorerna. Viss anpassning och ombyggnation av toaletterna har pågått under en period och det har varit störande för verksamheten, menar personalgruppen. Vidare menar de att det är kallt i rummen som behöver värmas upp innan vissa aktiviteter som taktil stimulering.

Arbetsuppgifter

Verksamheten består av en upplevelsegrupp, två fixargrupper samt en brukare med eget utrymme och dubbelbemanning. På Draken bedrivs ingen produktion utan stimulansverksamhet, som enhetschefen beskriver det. Denna innefattar bl.a. massage, promenader och mini-spa. I fixargruppen erbjuds individuella träningsprogram samt arbetsuppgifter med tvätt och visst kontors- och dataarbete. Brukarna kan delta i målarциkel och två olika musikstunder/cirklar. Ett visst utbyte förekommer mellan verksamheterna inom Zinkens och Tantolundens dagliga verksamhet.

Pedagogik och metodik

Personalgruppen beskriver en humanistisk grundsyn och arbetet sker efter Kyléns nivåindelning⁷. Gruppen menar att deras arbetssätt vilar på lång erfarenhet, att de har nära kännedom om målgruppen och är uppmärksamma på gruppdynamik och relationer. Vi ser en välfungerande verksamhet som visar på ett individuellt förhållningssätt och bemötande till var och en av brukarna.

Det är den dagliga verksamhetens idé att de vardagliga sysslorna ingår som aktiviteter som t ex tvätt, dukning och liknande. I samband med dukning har man arbetat fram en pedagogisk modell. (se under styrkor). Personalgruppen beskriver också att det här kan uppstå en viss problematik då dessa sysslor/aktiviteter är begränsade och att flera brukare skulle kunna utföra samma saker, men att aktiviteterna inte räcker till. Det sker en ständig utveckling men personalgruppen ser att lokalerna innebär ett hinder.

Kommunikation och kognitivt stöd

Personalen ser som sin uppgift att vara ett begåvnings- och kommunikationsstöd och vidare att hjälpa brukarna att undvika faror. Vi menar att det är en viktig del i kvalitetsarbetet att personalen är ”steget före” brukarna och därmed kan minimera risken för fel och brister i verksamheten.

Deltagarnas självständighet uppmuntras, men att utföra arbetsuppgifter på egen hand, tar lång tid att utveckla, menar personalgruppen. Här vill vi lyfta fram vikten av att det finns arbetsterapeut i verksamheten vilket medför att det pedagogiska perspektivet genomsyrar verksamheten.

Bemötande

Vi har uppfattat en verksamhet där brukarna står i fokus och en samstämd personalgrupp. Det arbete som personalen utför inom ramen för de befintliga lokalerna ger uttryck för flexibilitet och hänsynstagande till en målgrupp, där flertalet av deltagarna har stora stödbehov.

⁷ Kyléns nivåindelning. Gunnar Kyléns teori beskriver olika grader av utvecklingsstörning i tre stadier – eller abstraktionsnivåer som A, B och C-stadierna, vilka kan sägas motsvara svår, måttlig och lindrig begåvningsnedsättning.

Som exempel på en situation då vi uppmärksammat ett värdigt och respektfullt bemötande var i samband med brukarintervju, då personalen förberett brukarna inför mötet och tagit fram förtydligande bilder samt ställt i ordning vatten och glas.

Delaktighet och självbestämmande

Vi vill framhålla vikten av Verkstadsklubben där brukarrepresentanter kan föra fram frågor som rör verksamheten. De har till exempel drivit igenom att servering av Smoothie på fredagar ska fortsätta.

Dokumentation

Personalen signerar dagligen papperslistor där brukarnas aktiviteter och ev. avvikelser framkommer. Stödpersonen ansvarar sedan för att dokumentationen förs in i Para SoL. Samordnaren checkar av listorna ett par gånger per år för att säkerställa aktivitetsnivån.

Vi har inte sett att löpande journalanteckningar förs in i ParaSoL däremot förs genomförandeplaner och uppföljningar elektroniskt enligt stadens rutiner.

Vi vill uppmärksamma en särskild utvärdering med dokumentation om taktil stimulering, vilket är ytterst viktigt i samband med den här typen av aktiviteter, för att kunna uppmärksamma utvecklings- och förändringsbehov.

Utvecklingsområde

Draken behöver andra och större lokaler för att ge målgruppen högre kvalitet i sin verksamhet.

Dokumentation och ytterligare anpassning till stadens datasystem är ett utvecklingsområde inom verksamheten. Tid måste avsättas för den löpande journalföringen för att få en enhetlig och rättsäker dokumentation.

Styrkor

Vi vill lyfta fram det pedagogiskt utformade stödet som till exempel medför att brukare självständigt kan utföra dukning till lunch och fika. Varje matplats har fotograferats så att brukaren kan ställa fram rätt bestick och tallrikstyper till var och en.

Att veckans avslutning markeras med fredagsdans är positivt för målgruppen då det ger möjligheter till gemenskap och bidrar till trevlig stämning.

Annat vi vill notera

Inom ramen för vårt uppdrag har vi fört diskussioner med chefer på olika nivåer, angående arbetsätt och rutiner för en brukare som idag har enskild speciallösning på Draken. Enligt uppgift har verksamheten upparbetade och förankrade rutiner kring brukaren.

Vi vill betona vikten av att särlösningar inom verksamheter ska undvikas så långt som möjligt. En utvärdering av det aktuella arbetsättet måste ske löpande och dokumenteras. Diskussion om alternativa lösningar måste föras kontinuerligt så att lösningarna inte permanentas. Även täta kontakter och dialoger med anhöriga/företrädare och biståndshandläggare är angeläget. Berörd personal måste också få tillgång till skriftliga rutiner och kontinuerlig handledning.

6.6 Södermalm Danvikstull

Danvikstull

Adress: Alsnögatan 7, 116 41 Stockholm

Tel: 08-505 235 92, 08-505 235 91

Huvudman: Entreprenör Frösunda LSS AB.

Målgrupp: Personer med måttlig/ grav utvecklingsstörning

Antal personal: 15

Antal brukare: 23

Yttre miljö och lokaler

Danvikstull är belägen invid Hammarby kanal och är inrymd i ett större kontorshus. Vi uppfattar lokalerna som stora och ändamålsenliga med potentialer för olika aktiviteter.

Verksamheten har tillgång till en egen buss vilken används varje dag för att brukarna ska få komma ut i naturen. När en grupp varje dag vistas utanför lokalerna blir det dessutom ”luftigare” i den ordinarie verksamheten.

Arbetsuppgifter

Många av brukarna på Danvikstull har behov av sinnesstimulans och aktivering samt stöd i kommunikationen. Det finns ett varierat utbud att ta del av i form av t.ex. målning, musik, gymnastik och andra individuellt anpassade aktiviteter.

Varje dag har en grupp utflyktsdag då de besöker friluftsområden med tillgång till handikapptoiletter och möjlighet att grilla. Vid dåligt väder besöks områden med värmestugor. Utflykten ger brukarna omväxling, stimulans och motion samt vistelse i ”vanliga miljöer”.

Pedagogik och metodik

Från personalintervjun framkommer att man arbetar humanistiskt vilket innebär lyhördhet och individuell anpassning även vid gruppaktiviteter. Många olika kompetenser ryms inom verksamheten och personalen har utbildningar som t.ex. specialpedagogik kring autism, pedagogiskt ledarskap, AKK (alternativ kommunikation), autismutbildning vid Lärgården, ”uttryckande konstterapeut”, samt interna basutbildningar.

Vi vill lyfta fram arbetet med att skriva levnadsberättelse för alla brukare som pågår på Danvikstull. Arbetet ökar personalens förutsättningar att se varje brukare som en unik individ och ger ökad förståelse för de enskilda personernas referensramar och intressen.

Vi anser att Danvikstulls arbete med ”Vår värdegrund i process” är ett fint exempel på hur arbete med en egen värdegrund kan vara utvecklande för en verksamhet.

Kommunikation och kognitivt stöd

På Danvikstull ligger fokus på individuellt anpassad kommunikation och alla stödpersoner ansvarar för att utforma en god kommunikation med ”sina” brukare. Varje medarbetare har sina skriftliga åtaganden där bl.a. detta ansvarsområde ingår. Endast ett fåtal av brukarna har eget tal och personalen arbetar aktivt med alternativa metoder. Både tecken, bilder och tekniska hjälpmedel samt digitala foton används flitigt och mycket av kommunikationen med hemmet och gruppbestäderna sker genom foton.

Bemötande

Personalen säger vid intervjun att de ”trivs bra och tycker det är kul att gå till jobbet” och vi har uppfattat en god stämning och sett att personalen utför sitt arbete med respekt och engagemang för den enskilde. Vi menar att ”Levnadsberättelse” och dokumentet ”Mitt behov av ditt stöd” ger bra förutsättningar för att goda möten ska uppstå i vardagskontakten mellan brukare och personal.

Delaktighet och självbestämmande

Vi har observerat att personalen har ett aktivt förhållningssätt för att stärka brukarnas självständighet och sociala samspel genom att ständigt uppmana till att ”fråga först”, när de vill en annan deltagare något.

Vi har sett exempel på hur arbetet med alternativa kommunikationssätt ger möjlighet till delaktighet och kan t.ex. nämna ”en talande tavla” som används för information från DV till gruppboendet. Personalen talar in vad brukaren gjort under dagen, vilken mat som serverats mm. Sedan kan han/hon själv välja bildsymbol för att berätta om dagens händelser hemma.

Vi har sett exempel på att en brukare utvärderar sitt schema varje dag med en glad/ledsen gubbe och menar att fler skulle kunna göra detsamma.

Födelsedagstavlan, där både brukarnas och personalens födelsedagar visas, ger en jämlik hållning i verksamheten. Vi har framfört synpunkter på tavlans placering då det kan ge ”dagissignaler” då den sitter i hallen.

Samverkan

Enligt Danvikstulls samordnare är förhållandet med Gode män och anhöriga överlag mycket bra och de kan komma och gå när de vill i verksamheten.

En del gnissel uppstår ibland med gruppbostäderna i samband med sjukdom, då brukarna inte kan vara hemma p.g.a. bristande personaltäckning.

Dokumentation

Vi ser tydligt att Danvikstull har arbetat med utveckling av sin dokumentation, och genom stöd- och handledningsmaterial skapat rutiner i arbetsgruppen som är kända av alla.

Dokumentationen är väl strukturerad och förvaras i pärmar med olikfärgade flikar som behöver kompletteras med text och/eller siffror för maximal tydlighet. För att förenkla för läsaren är det bra att ha den senaste dokumentationen främst i pärmen.

Genom granskade akter och information från verksamheten har vi noterat att det från Södermalms stadsdelsförvaltning saknas beställningar, eller att de beställningar som finns inte ger tillräckligt underlag för en genomförandeplan. Ofullständiga beställningar kommer efter övergången till entreprenad att återvisas för komplettering, enligt samordnaren.

Det finns löpande anteckningar i alla akter samt anteckningar om avvikelser. I några akter har vi sett anteckningar om att GF-plan godkänns av den enskilde/företrädare och skickats till biståndsbedömare, vilket vi anser är bra.

Utvecklingsområde

Vi uppfattar att Danvikstull har ett arbetssätt som innebär en form av kvalitetssäkring i det dagliga arbetet. Vi noterade inga konkreta utvecklingsområden vid granskningstillfället .

Styrkor

Verksamheten har en genomarbetad och tydlig dokumentation som är väl känd av alla där även ett arbete med att skriva levnadsberättelse för alla brukare pågår.

På Danvikstull ligger fokus på individuellt anpassad kommunikation och alla stödpersoner ansvarar för att utforma detta med ”sina” brukare vilket är formaliserat genom ett skriftligt åtagande.

Att en grupp varje dag gör en utflykt ser vi som en positiv aktivitet ur många aspekter.

6.7 Farsta Kryddboden

Kryddboden

Adress: Lingvägen 189, 123 59 Farsta

Tel: 08-604 04 60

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med lindrig utvecklingsstörning

Antal personal: 1

Antal brukare: 5

Yttre miljö och lokaler

Kryddboden har sina nuvarande lokaler i en lekpark i Hökarängen. Verksamheten har flyttat flera gånger och kommer snart flytta igen, vilket skapar viss oro i gruppen. Lokalen är liten, med kök, arbetsrum och snickeri samt en handikappanpassad toalett. Ett fönster är igenspikat p.g.a. risk för inbrott, vilket gör att det blir mörkt i delar av lokalen.

Arbetsuppgifter

Arbetet utgår från lokalen i lekparken och planeras utifrån årstiderna. Arbetsledaren tar emot anmälan om arbetsuppgifter. Gruppen håller snyggt i parken och hjälper till med parkens leksaker. De åker också ut och arbetar i trädgårdar till gruppbestäder samt hjälper till med miljösortering. Även flytt-hjälp och mindre reparations- och måleriarbeten utförs.

I lokalen finns ett snickeri där brukarna kan göra arbeten som fågelholkar och dylikt. Även vissa reparationer av möbler och cyklar kan utföras. Detta arbete har stannat av i avvaktan på beslut om flytt.

Metodik och pedagogik

Någon speciell pedagogik eller metodik används inte. Vid intervju med arbetsledaren framkom att han har möjligheter till utbildning och kompetensutveckling. Det förekommer även ett visst utbyte med övrig personal inom Farsta dagliga verksamheter, framförallt med Ekeberga-gruppen.

Kommunikation och kognitivt stöd

Alla brukare har ett individuellt schema, med text och/eller pictogrambilder.

Både brukare och personal anser att det finns utrymme att ge/få den tid och det stöd som var och en behöver.

Bemötande

Vi har uppfattat en god stämning i gruppen med mycket skämt och skratt. Det kan bli lite ”grabbigt” ibland, men den enda kvinnliga brukaren i gruppen uppger att hon trivs med det.

Delaktighet och självbestämmande

Inom gruppen förs kontinuerligt diskussioner om arbetsuppgifter och scheman så att alla ska känna att de trivs och har inflytande över sina arbetsuppgifter.

Brukarna får jobba i sin egen takt och kan arbeta själv om man vill eller tillsammans med andra. Brukarna säger: ”Ibland måste man vara två för att kunna utföra ett jobb”. Arbetsledaren menar: ”Om man får välja är det roligare på jobbet, man lyckas oftare och utvecklas mer. Vi försöker lyssna på brukarna och skapa arbetsuppgifter efter deras önskemål”.

Brukargruppen visar tydligt att de känner sig överkörda och utelämnade till andras beslut då det gäller ev. flytt av verksamheten, vilket är ett återkommande samtalsämne. När det gäller diskussion om förändringen på arbetsplatsen säger brukarna: ”Vi tänker inte ge oss - vi får väl sätta en stor kätting runt oss som Greenpeace.”

Samverkan

Vid brukarintervju framkommer att flera brukare upplever brister i kommunikation med sina biståndshandläggare. En brukare önskar mer kontakt för att diskutera sitt boende, någon har inte träffat sin handläggare ännu och flera har fått nya handläggare. En brukare beskriver som positivt att personal från boendet kommer och hälsar på i verksamheten ibland. En annan har stöd i hemmet men det framkommer att överenskommen samverkan inte fungerat enligt uppgjord plan.

Dokumentation

Dokumentationen är ojämn men det finns exempel på tydliga journalanteckningar med händelser av vikt nedskrivna. Rutiner för uppföljning och/eller dokumentation av denna saknas och behöver utvecklas. I något ärende har delmål följts upp och nedteknats.

Vi vill särskilt betona vikten av noteringar om färdigheter, hjälpmedel och utrustningskrav i genomförandeplanen. Någon brukare på Kryddboden har mer omfattande behov, men vi saknar en genomgång av aktiviteter för att verksamheten ska kunna ge tillräcklig träning och stimulans. Under granskningsperioden har den aktuella brukaren bytt verksamhet, så frågan är inte längre aktuell.

Utvecklingsområden

Vi vill särskilt peka på sårbarheten med att endast ha en arbetsledare, då det kan orsaka problem vid både sjukdom och ledighet. Ensamarbete kan vara påfrestande för personal som inte har någon att diskutera och utbyta erfarenheter med. Det kan på många sätt vara värdefullt att fler personer har inblick i en verksamhet så att synpunkter och idéer kan komma från olika håll.

Styrkor

Kryddboden är en utflyttad verksamhet som ger naturliga kontakter i samhället, vilket vi ser som positivt. Möten med barn och vuxna i en lekpark ger utbyte för alla parter.

Arbetsgruppen förmedlar en teamkänsla som enligt vår uppfattning ger en öppen och lättsam stämning.

6.8 Hässelby-Vällingby Containererråttan

Containererråttan

Adress: Ormängsgatan 43, 165 56 Hässelby

Tel: 08-508 05 349

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med måttlig/lindrig utvecklingsstörning

Antal personal: 11

Antal brukare: 21

Yttre miljö och lokaler

Containererråttan ligger i ett bostadsområde nära Hässelby gårds centrum. Verksamheten omfattar lokaler för återvinning/verkstad, ateljé och affär samt ett café. Lokalerna är enkla men vi anser att de är ändamålsenliga och fungerar bra för verksamheten.

Arbetsuppgifter

Verksamheten erbjuder en stor variation av arbetsuppgifter inom både återvinning, försäljning bageri, café och hantverk. I secondhand hanteringen ingår t.ex. hämtning av möbler, sortering för soptipp eller försäljning i butiken. I snickeri- och textilverkstad repareras inkomna saker och nya produkter tillverkas. Brukarna gör även silversmycken som sedan säljs i affären. Caféet erbjuder brukaren arbetsuppgifter som bakning och servering. Både affären och caféet ger möjlighet till utåtriktat arbete med kunder och kassahantering.

En matlagningsgrupp hålls en gång i veckan där brukarna handlar och lagar maten tillsammans. I den gruppen finns, enligt både brukare och personal, goda möjligheter till samtal.

Metodik och pedagogik

Personalen anger ingen speciell metodik som grund för sitt arbete men menar att de arbetar på individnivå utifrån lång erfarenhet av målgruppen.

Kommunikation och kognitivt stöd

Bild- och datastöd är viktiga kommunikationshjälpmedel i det arbete som bedrivs på "Råttan".

Vi vill särskilt föra fram flexiboard, ett hjälpmedel för självständig datoranvändning med personligt utvalda pictogrambilder. Det har funnits länge på marknaden, men som vi ser det, inte fått någon större spridning ute i verksamheterna. På Containererråttan är det flera brukare som använder flexiboard vid planering och schemastruktur och verkar ha stor behållning av det.

Ett konkret exempel på kognitivt stöd har vi noterat i snickeriet där det finns en röd lampa som indikerar att ljudnivån är för hög. Från brukarintervjuer har vi förstått att det är ett bra och tydligt sätt att markera när det är för högljutt i lokalen.

Bemötande

De brukare som vi har talat med säger att de trivs bra, t.o.m. så bra att en brukare uppger att hon "inte vill stanna hemma vid sjukdom eller gå på toaletten för att riskera att missa något." Brukarna har i olika sammanhang som vid intervjuer och fikastunder gett uttryck för positiva känslor gentemot varandra. Trots stor spridning i åldrar och grad av funktionsnedsättning är de överens om att "det funkar bra på jobbet". Även i personalgruppen är trivseln god och man är ett inarbetat gäng.

Delaktighet och självbestämmande

Vi har sett en hög grad av delaktighet som utgår från personalens lyhörddhet, där brukarnas självbestämmande uppmuntras. Som exempel kan nämnas att verksamheten har en egen tidning, ”Råttanbladet”, där deltagarna ges möjlighet att påverka innehållet och ta egna initiativ.

Personalens uppvisar en jämlik hållning och i vissa fall ett coachande förhållningssätt, vilket är en utmaning med en blandad målgrupp, där vissa behöver mycket stöd och uppmuntran, medan andra är mer självgående.

Dokumentation

I Hässelby-Vällingby har dokumentationen på Astrakan, Hjärnskadegruppen och Containerråttan granskats vid samma tillfälle. Sammanställningen nedan omfattar därför alla tre verksamheterna.

Det är god struktur på dokumentationen och det är lätt att hitta i akterna. Alla akter som granskats har löpande journalanteckningar och anteckningar av vikt/avvikelser har noterats. Anteckningar i ”jag-form” som avser personal förekommer, vilket bör undvikas då det kan missuppfattas.

Uppföljningsdatum finns noterat i de flesta akterna men det var svårt att utläsa i journalanteckningar om uppsatta mål följts upp, vilket behöver utvecklas. Hässelby-Vällingby har ett eget formulär för uppföljning av insatsen med pictogrambilder. Det är väl formulerat och ger den enskilde ökad möjlighet att vara delaktig och engagerad i sin beviljade insats.

Utvecklingsområden

Vi vill framhålla vikten av att hitta former för att ge mer tid för individuella samtal utan att den positiva ”team-andan” påverkas.

Styrkor

Containerråttan är en verksamhet med en stor variation vad det gäller brukarnas behov och åldrar. Det är en levande verksamhet med högt i tak där varje brukare har sina naturliga uppgifter och tillsammans med personalen utgör ett team.

6.9 Södermalm Björnligan

Äppelgården/Björnligan

Adress: Alstaviksvägen 19, 102 72 Stockholm

Tel: 08-720 85 00

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med lindrig utvecklingstörning/autismspektrumtillstånd

Antal personal: 1

Antal brukare: 3 (vid granskningstillfället 2)

Yttre miljö och lokaler

Björnligan är en del av Äppelgårdens dagliga verksamhet, vilken består av fem mindre enheter med olika arbetsinriktningar. Björnligan är en integrerad verksamhet inom Långholmens Hotell & Restaurang AB. Brukarna och arbetsledaren har ett litet grupprum där de samlas på morgonen och eftermiddagen.

Arbetsuppgifter

Brukarna utför varierande arbetsuppgifter på Långholmen bl. a. trädgårdsarbete, som utgör en stor del av ansvarsområdet. Inomhus servar gruppen konferenslokalerna och hjälper till med tvätten och vissa städuppgifter. En återkommande arbetsuppgift är att slå in oljelampor som säljs i Långholmens presentbutik. Björnligans arbete innebär dagligen kontakter med både Långholmens personal och gäster.

Metodik och pedagogik

Det förekommer inte någon uttalad metodik/pedagogik i verksamheten.

Verksamhetens mål är att brukarna ska kunna arbeta så självständigt som möjligt. För att nå dit är det angeläget att brukarna kan känna sig trygga och vara medvetna om sina styrkor och begränsningar, enligt arbetsledaren. Att ibland kunna säga nej till en arbetsuppgift är ett viktigt steg på vägen till ökad självständighet och stärkt självförtroende.

Kommunikation och kognitivt stöd

Ett veckoschema finns som ger struktur och överblick över vad som ska göras under veckan, varje dag prioriteras arbetsuppgifter utifrån yttre omständigheter som t.ex. väder eller om någon uppgift är mer akut.

Brukarna skriver dagbok och arbetsledaren fotograferar mycket för att dokumentera de olika arbetsuppgifterna, vilket ger möjlighet för deltagarna att se ett resultat av sitt arbete och följa sin egen utveckling.

Enligt både brukare och personal finns det tid för samtal och att utforma det stöd som behövs. Vid de gemensamma fikastunderna, som inleder och avslutar dagen, har gruppen möjligheter att ventileras och diskutera ev. problem eller svårigheter som kan dyka upp

Bemötande

Både brukare och personal säger att de trivs på sin arbetsplats. Brukarna menar att det är en öppen stämning i arbetsgruppen, man kan skoja med varandra, ha en bra dialog och givande diskussioner. Brukarna beskriver också att de får ett gott bemötande av både personal och gäster. Kontakten med Långholmens personal kommer naturligt då man äter lunch tillsammans varje dag. Björnligan deltar också i personalaktiviteter och fester som förekommer på arbetsplatsen

Delaktighet och självbestämmande

Deltagare och arbetsledare sitter ibland med vid vissa av Långholmens planeringsmöten. Arbetsledaren kontaktas om de arbetsuppgifter som behöver utföras och vid morgonfikat går gruppen igenom dagens arbete och prioriterar de viktigaste arbetsuppgifterna.

Brukarna på Björnligan har möjlighet att prova andra arbetsområden inom Äppelgårdens DV som t.ex. arbete på Skansen, men säger själva att de har lite svårt med det. De trivs och är nöjda med den arbetsplats de har. De tycker däremot att det är roligt att visa runt och berätta om sitt arbete vid studiebesök.

Brukarna har valt att inte medverka i Verkstadsklubben men vi har hört tankar från chefen om att starta ett brukarråd, vilket vi ställer oss positiva till.

Dokumentation

Det förekommer endast handskrivna anteckningar i verksamheten, ingen dokumentation finns i Para-SoL. Vikten av att dokumentera har påpekats och diskuterats i samband med såväl intervju som åter-

koppling. För den enskildes rättssäkerhets är dokumentation ett angeläget utvecklingsområde där struktur och tydliga rutiner måste utformas.

Anteckningar om uppföljningar saknas, vilket är viktigt för att utvecklingen ska kunna följas. En idé kan vara att deltagarna själva skriver en utvärdering av månaden eller året. Det skulle kunna bli en aktivitet som ingår i schemat vilken, förutom att ge en ökad självkänedom också bidrar också till en ökad kunskap i datahantering.

Utvecklingsområden

Vi noterar att rutiner för hantering av beställningar och genomförandeplaner är ett utvecklingsområde för verksamheten. För brukarens delaktighet är det angeläget att genomförandeplanen görs tillsammans med den enskilde/företrädare och att den godkänns och därefter skrivs under.

Att endast ha en arbetsledare gör denna verksamhet sårbar ur flera synvinklar. Arbetsledaren blir upp-bunden då det kan vara svårt att få tag på vikarier vid sjukdom och frånvaro. Ensamarbete ger färre möjligheter till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte med andra vilket gör att det blir svårare att utveckla arbetet.

Styrkor

Björnligans arbete på Långholmens Hotell & Restaurang AB är så nära arbete på öppna marknaden som man kan komma inom daglig verksamhet, enligt vår mening. Det stora och varierade utbudet av arbetsuppgifter gör att det går att hitta lämpliga uppgifter för personer med olika former av funktionsnedsättning. Arbetet som Björnligan utför behövs i den ordinarie verksamheten och ger ett mervärde för företaget.

6.10 Östermalm Karlaplans DV

Karlaplans dagliga verksamhet

Adress: Karlaplan 19 a, 115 20 Stockholm

Tel: 508 44 089

Huvudman: Entreprenad Amygdalus AB

Målgrupp: Lindrig utvecklingsstörning/neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

Antal personal: 3,4 tjänster, 4+ 1 samordnare

Antal brukare: 8

Yttre miljö och lokaler

Karlaplans DV är centralt belägen i ett f d lägenhetsdagis ovanför Fältöversten. Lokalerna är små; ett samlingsrum med kök, ett arbetsrum och ett kontorsrum. Verksamhetsidén bygger på externa praktikplatser där stöd ges av handledare. Viss del av året bedrivs verksamheten även vid kolonilotten som är belägen vid Universitetet. Flera av deltagarna vistas sällan eller aldrig i DV:s lokaler.

Arbetsuppgifter

Ledningen för Amygdalus har en idé om att arbetet ska ske ”från ax till limpa”. Man ska kunna se resultat av sitt arbete och fullfölja sina mål. Personalen följer den linjen samt anpassar arbetsuppgifterna efter brukarnas intressen, t.ex. kan en brukare göra kortfilm och både skriva manus och göra filmupplägg med stöd av handledare. En annan brukare har skrivit och utvecklat en informationsskrift om sin funktionsnedsättning.

Flera av deltagarna har mycket friskvård enligt individuellt schema med t.ex. simning, träning i gym eller promenader. Karlaplans DV har en kolonilott som de ansvarar för och här kan brukarna se ett påtagligt resultat av sitt arbete. Tillverkning av praliner är en annan arbetsuppgift, vilken två deltagare och en handledare ansvarar för. En brukare har sin praktikplats på ett äldreboende med blomvattning och tidningsinsamling. Under granskningsperioden har brukare även haft praktik på ett båtvarv och vid ett större data- och teknikföretag.

Amygdalus' profilerar sig som en verksamhet inriktad på praktik ute i samhället. Grunden för det utåtriktade arbetet har lagts genom noggrann schemaläggning av personalens insatser till de olika brukarna.

Under vår granskning har vi inte sett prov på denna profil i den omfattning som vi hade förväntat oss. Det har varit svårt för oss att bilda oss en klar uppfattning om hur praktikdelen fungerar, då de praktikplatser vi kom i kontakt med nyligen startats eller avslutats.

Vi vill uppmuntra Amygdalus' inriktning på praktik men enligt vår uppfattning behöver de arbeta mer för att leva upp till den uppgivna profilen.

Pedagogik och metodik

Personalen stöttar brukarna till att bli självständiga, men de kan inte ange någon särskild metodik eller pedagogik som de använder sig av. Vi ser det som positivt att personalen uppmuntrat brukarna att själva berätta om sitt jobb vid våra besök.

Bemötande

Vi tycker att personalen bemöter och stöttar brukarna på ett jämställt sätt och att de förmedlar till brukarna att de är kapabla att ta eget ansvar. Brukarna verkar se personalen som arbetskamrater och inte som arbetsledare.

Vid intervju säger brukarna att man varje dag på jobbet talar om allas lika värde och hur man ska vara mot varandra. De menar också att det inte förekommer bråk eller konflikter och säger: ”Skulle inte gå hit om någon personal var dum mot mig.”

Brukarna förmedlar att de trivs och lyfter särskilt fram friskvården och chokladtillverkningen som positiva inslag. De är negativa till att verksamheten stänger två veckor på sommaren och en brukare skulle vilja att det var öppet till klocka fyra. (I år har DV varit stängd en vecka under sommaren.)

Delaktighet och självbestämmande

I samband med morgonmöte finns det möjlighet att äta frukost tillsammans och då går personal och brukare igenom dagens arbete. Några av brukarna ansåg att man kunde ha en gemensam planeringsdag, vilket enligt cheferna är svårt att genomföra då flera personer inte vill vistas i grupp.

En deltagare och en handledare planerar att tillsammans gå en kurs i chokladtillverkning, vilket vi ser som mycket positivt ur delaktighetssynpunkt.

Dokumentation

I alla akter fanns aktuella beställningar och undertecknade genomförandeplaner liksom löpande anteckningar. Akterna behöver dock kompletteras med noggrannare noteringar i samband med uppfölj-

ningar. Enligt samordnaren görs regelbundna uppföljningar var 6:e månad men vi hade svårt att utläsa detta i journalanteckningarna.

Angående brukarnas delaktighet vill vi lyfta fram en akt där vi läste en sammanfattande utvärdering av året som gått, som den enskilde själv skrivit.

Utvecklingsområden

Karlaplans dagliga verksamhet har behov av att tydliggöra och formulera sin verksamhetsidé och beskriva ett gemensamt arbetssätt.

Styrkor

Verksamhetens intention med företagskontakter/praktikplatser samt samverkan med Äldreomsorgen ser vi som positiv.

Tillgången till kolonilotten ger många möjligheter för brukarna till varierade arbetsuppgifter där de också kan se ett resultat av sitt arbete. Under sommarperioden hjälper personer från gruppboendet till med vattningen vilket ger tillfälle för naturlig samverkan mellan boende och DV.

7 Verksamheter för personer med förvärvad hjärnskada

Personer som bedömts ingå i personkrets 1 och 2 enligt LSS kan erbjudas sysselsättning i form av daglig verksamhet. Under § 1:2 beskrivs: ”personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom”.

Orsaker till förvärvade hjärnskador kan t.ex. vara: trauma eller slag mot huvudet, stroke; hjärninfarkt på grund av blodpropp eller hjärnblödning, syrebristskada, t.ex. efter hjärtstillestånd, drunkningstillbud, förgiftning, tumörer i hjärnvävnaden eller i hjärnhinnorna, infektioner, lösningsmedelsskada. (www.habilitering.nu)

7.1 Hässelby-Vällingby Astrakan HG-gruppen

Astrakan Hjärnskadegruppen

Adress: Astrakangatan 21, 165 52 Hässelby

Tel: 08- 508 04 372

Huvudman: Kommun, entreprenör Carema fr.o.m. den 2009-12-01

Målgrupp: Personer med förvärvade hjärnskador

Antal personal: 3

Antal brukare: 7

Yttre miljö och lokaler

Astrakans Hjärnskadegrupp (HG) befinner sig längst in i Astrakans dagliga verksamhet och hela lokalen måste passeras för att komma dit. Verksamhetens utrymme är mycket litet och begränsat för sammanlagt elva personer. Av dem är sju brukare (sex är rullstolsburna), tre personal och en personlig assistent.

Verksamheten består endast av ett rum med möjlighet att använda ett närliggande kök samt ett vilrum vid behov.

Arbetsuppgifter och aktiviteter

HG's aktiviteter är bl. a. musik, gymnastik och skapande verksamhet. I verksamheten erbjuds också bl.a. taktil massage och ansiktsmassage, då personalen är utbildade i dessa tekniker. Promenader och kortare utflykter förekommer regelbundet, och i Ateljén kan brukarna göra hantverk med handledning av en hantverkspedagog. Vi efterfrågar mer fysiska aktiviteter och regelbunden minnesträning för att tillgodose målgruppens behov.

Pedagogik och metodik

Målgruppen är brukare med vitt skilda behov och personalen anstränger sig för att möta och tillgodose dessa. Personalen har lång erfarenhet och kompetens kring målgruppen vilket visar sig i det praktiska arbetet. Verksamheten strävar efter meningsfulla aktiviteter och som exempel kan nämnas att en deltagare som är uppväxt i närområdet gjort besök där för stimulans och aktiv minnesträning.

Vissa brukare i HG-gruppen har stor behållning av enskild tid med en hantverkspedagog men alla får inte möjlighet till detta, vilket vi menar skulle vara än mer utvecklande.

Kommunikation och kognitivt stöd

Vi vill uppmana till att utveckla arbetet med kommunikation och användning av kognitivt stöd för att hjälpa målgruppen att bibehålla, och där det är aktuellt, komma vidare i sin egen utveckling.

Bemötande

Vi såg ett värdigt bemötande och att personalen bemödar sig om att kommunicera med var och en utifrån deras individuella bakgrund och aktuella behov.

Delaktighet och självbestämmande

Personalen pratar ihop sig på morgonen innan brukarna kommer. Tidigare hade brukarna stormöten, numera har de gemensamma morgonmöten med personalen och går igenom dagens aktiviteter samt dricker kaffe. Scheman används inte dagligen men de pratar tillsammans om vad som ska göras.

Brukarna kan ta upp och diskutera om det är något de inte är nöjda med. En brukare säger: ”Man får dunka näven i bordet och vara rakt på sak och säga det här var inte bra”. Ett uttryck som vi ser som ett bra exempel på att brukarna känner sig trygga att säga sin mening.

Samverkan

Personalen berättade vid intervjun om hur de kan hamna i situationer där de blir ”spindeln i nätet”. De ser och träffar brukaren i vardagen och kan uppmärksamma eventuella brister och förändringar, men uppfattar ibland svårigheter med att få gehör för sina iakttagelser.

Dokumentation

I Hässelby-Vällingby har dokumentationen på Astrakan, Hjärnskadegruppen och Containerrättan granskats vid samma tillfälle. Sammanställningen nedan omfattar därför alla tre verksamheterna.

Det är god struktur på dokumentationen och det är lätt att hitta i akterna. Alla akter som granskats har löpande journalanteckningar och anteckningar av vikt/avvikelser har noterats. Anteckningar i ”jag-form” som avser personal förekommer, vilket bör undvikas då det kan missuppfattas.

Uppföljningsdatum finns noterat i de flesta akterna men det var svårt att utläsa i journalanteckningar om uppsatt mål har följts upp, vilket behöver utvecklas. Hässelby-Vällingby har ett eget formulär för uppföljning av insatsen med pictogrambilder. Det är väl formulerat och ger den enskilde ökad möjlighet att vara delaktig och engagerad i sin insats.

Utvecklingsområden

Verksamhetens samlokalisering med en traditionell daglig verksamhet och blandningen med olika målgrupper ser vi som olämplig. De aktuella brukarna är i princip hänvisade till det grupprum som ligger längst in och hela DV med långa korridorer måste passeras för att komma dit. Det befintliga lokalutrymmet är också mycket litet och inte tillgängligt eller ändamålsenligt för personer med omfattande funktionsnedsättningar.

De samordningsvinster som kommer brukaren tillgodo står, enligt vår mening, inte i proportion till de nackdelar som uppstår med denna lösning.

Styrkor

Personalen ger ett individanpassat stöd och bemöter brukarna på ett professionellt sätt, utifrån de begränsade förutsättningar som ges.

7.2 Södermalm Träffpunkt Reimersholme

Träffpunkt Reimersholme

Adress: Reimersholmsgatan 59, 117 40 Stockholm

Tel: 08-508 123 80

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Personer med förvärvade hjärnsador

Antal personal: 3

Antal brukare: 14, 2 SoL, 12 LSS inskrivna/deltid

Yttre miljö och lokaler

Träffpunkten är belägen på nedre botten i ett flerfamiljshus på Reimersholme. Vi uppfattar lokalerna som ändamålsenliga för verksamheten och tillgång till uteplats och närhet till promenadstråk med vatten och grönska höjer det sammantagna intrycket.

Arbetsuppgifter

Vid Träffpunkten erbjuds sysselsättning och aktivering som t.ex. högläsning, promenader, rörelse och avslappning. Musik i olika former förekommer som gitarrspel och allsång, vilket här tjänar flera syften som minnes- och talträning. Någon av brukarna är lite ”hustomte” och dukar, plockar undan samt sköter miljösortering. Vi menar att verksamheten borde kunna hitta fler vardagliga arbetsuppgifter där fler brukare kunde engageras. Genom Studieförbundet Vuxenskolan hålls cirklar med målning och musik (uppehåll maj-september). Träffpunktens personal håller i en grupp för skapande hantverk.

Många brukare kommer till verksamheten först kl.10.00 och aktiviteterna kommer igång sent på förmiddagen. Det blir inte mycket tid över för aktivitet innan lunch. Under granskningsperioden som inföll under sommaren, ägnades mycket tid åt att fika inomhus, trots fint väder och tillgång till en uteplats. Vid flera tillfällen var huvudaktiviteten filmvisning vilket inte kan ses som en tillräcklig aktivitet i en biståndsbedömd verksamhet. Däremot kan noga utvalda filmer som används för specifika syften, som en del i en aktivitet eller i ett tema, enligt vår mening, fylla en funktion.

Pedagogik och metodik

Vi saknar ett specifikt arbetssätt och individuellt anpassade insatser utifrån brukarnas önskemål och behov. Personalen håller sig i bakgrunden, vilket de menar, är något de kommit fram till och som ska bidra till brukarnas egen aktivering och ökade kontakter brukare emellan.

Några brukare har personliga assistenter och det varierar mycket hur dessa interagerar med verksamheten. Här saknas rutiner för assistenterna som klargör deras roll och medverkan.

Kommunikation och kognitivt stöd

Grundläggande för verksamhet riktad till målgruppen är att skapa en lugn och kommunikativ miljö. Vi vill uppmana till att utveckla arbetet med kommunikation och användning av kognitivt stöd för att hjälpa målgruppen att bibehålla sina förmågor och eventuellt komma vidare i sin egen utveckling.

Bemötande

Vi har sett att personalen bemödar sig om att brukarna ska bli sedda och känna sig välkomna när de kommer till verksamheten. Vid brukarintervjun deltog tre personer som menar att de trivs bra: ”skönt

komma hemifrån- då är det kul att komma hem igen”, kul att träffa andra - lite som en arbetsplats”. ”man måste skärpa till sig, fixa till sig och klä sig ordentligt när man ska iväg”. En person beskriver att hon skulle vilja ha mer stöd i samband med rehabiliteringen och omställningen från den aktiva yrkesrollen.

Personalen trivs bra och tycker att det är ett stimulerande arbete. Den tråkiga delen är när de känner sig otillräckliga och då de uppfattar att de gör deltagarna besvikna, som specifikt vid semesterperioder och dylikt menar de. ”Det är ett viktigt jobb, det här är det enda många av våra brukare har, för dem blir det som att som att gå till jobbet”.

Delaktighet och självbestämmande

Personalen menar att det beror på dagsläget hur mycket stöd man kan ge, en del brukare behöver ”en till en” – stöd.

Två av de intervjuade brukarna tycker att de får tillräckligt stöd medan en person inte tycker det. Den aktuella brukaren saknar inplanerade samtal om t.ex. aktiviteter, föreläsningar och praktiska saker, hon säger sig också vara osäker på vem som är hennes stödperson. (Här vill vi notera att de intervjuade personerna till viss del har sviktande närminne till följd av sin skada vilket gör tilltron till intervjuaterialet lite osäkert).

I verksamheten råder en avspänd atmosfär brukare emellan och kontakter har utvecklats som även lett till fritidskontakter, vilket vi ser som positivt.

Dokumentation

Aktuella beställningar fanns i alla ärenden där målen för insatsen ofta är övergripande t.ex. ”Goda levnadsvillkor”. Vi vill understryka behovet av tydliga mål i beställningarna för att kunna ge ett bra innehåll i insatserna.

Löpande anteckningar fanns i alla journaler samt anteckningar om avvikelser och händelser av vikt. Alla akter hade genomförandeplaner men endast i hälften fanns delmål upprättade. Här noterar vi vikten av att formulera delmål för att sedan kunna följa upp den enskildes insats. I genomförandeplanen behöver rubriken förutsättningar uppmärksammas då den skapar tydlighet kring den enskildes färdigheter och behov av hjälpmedel och utrustning. I vissa akter förekommer en sammanblandning av aktiviteter och delmål i genomförandeplanerna. Vi ser det som positivt att uppföljningsdatum fanns i alla journaler.

Utvecklingsområden

Vi ser att verksamheten behöver förnyas och utvecklas samt profilera sig med ett innehåll och ett arbetssätt så att det blir en tydlig skillnad mellan den biståndsbedömda verksamheten och en träfflokal. Träffpunkten har stora potentialer och möjligheter som, enligt vår uppfattning, inte utnyttjas till fullo. Verksamheten skulle vinna mycket på att ta fram en tydlig verksamhetsidé med en tydlig struktur.

Verksamheten uppvisar svårigheter att komma igång med aktiviteter under förmiddagen. Personalen hänvisar till att brukarna är beroende av morgonhjälp för att komma iväg. Vi menar att det skulle gynna brukarna om dagen inleds med en gemensam frukost. Jämfört med verksamhet för yngre personer med demens där brukaren erbjuds detta och en strukturerad dag, ser vi tydliga förbättringsområden för att ge brukarna en högre kvalitet i sin insats.

Vi vill peka på behovet av att ta fram tydliga arbetsrutiner för personliga assistenter i verksamheten. Några av brukarna aktiveras av sin personliga assistent medan andra assistenter förhåller sig mer passiva.

Vi ser det som angeläget att hela personalgruppen kontinuerligt erbjuds relevant kompetensutveckling, vidareutbildning och handledning.

Styrkor

Verksamheten ligger på Reimersholme med närhet till vatten och bilfria promenadvägar, dessutom är det nära till stadens utbud med såväl parker som kulturaktiviteter. Lokalerna ger möjligheter till samvaro i såväl grupp som mer enskilt för vila och samtal.

8 Verksamhet för yngre personer (under 65 år) med demens

”Demens är ett samlingsbegrepp för flera olika sjukdomar som drabbar hjärnan och har vissa gemensamma symtom. Demens innebär en långsam nedbrytande process av personens intellektuella och känslomässiga förmågor. De vanligaste orsakerna till demens är nervsjukdom(ex Alzheimers sjukdom), blodkärlsförändringar i hjärnan, fysisk skada (trauma) vattenskalle, tumör, infektion/inflammation, missbruk ” (www.doktorn.com)

Det är osäkra uppgifter på antalet yngre personer med demens i Stockholms stad. I länet beräknas finnas ca 2 000 personer enligt en kartläggning, år 2007 av Stiftelsen Äldrecentrum, ISSN 1401-51. Enligt IMS (Socialstyrelsen), En kunskapssammanställning, 2007, beräknas det finnas ca 400 personer, år 2005, i målgruppen inom Stockholms stad.

Det finns endast två dagverksamheter för biståndsbedömd verksamhet i Stockholms stad som tillsammans tar emot c:a 25 personer på deltid.

Demensförbundet Stockholms län bedriver även en projektverksamhet ”Lundagårdsgruppen” som syftar till att starta stöd- och självhjälpgrupper med nyinsjuknade personer. Ersta diakoni driver en öppen träffverksamhet, Alzheimer café, som riktar sig till unga personer med demens och deras anhöriga. Ersta erbjuder även samtalsgrupper för vuxna barn till målgruppen.

Vid våra kontakter har vi förstått att det finns behov av korttidsboende/avlastningsplatser, som inte kan tillgodose inom staden. De korttidsboenden som målgruppen erbjuds är riktade till äldre dementa och inte anpassade till de yngres hem- och familjeförhållanden.

Särskilda bestämmelser för olika grupper/människor med funktionshinder SoL § 5:7

Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl, möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

8.1 Farsta Brevduvan

Brevduvan

Adress: Postiljonens äldreboende Brevvägen 14, 122 47 Enskede

Tel: 08-508 185 53

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Yngre personer med demens (under 65 år)

Antal personal: 3 (2 deltider, 1 heltid)

Antal brukare: 7 (deltid)

Yttre miljö och lokaler

Verksamheten ligger i äldreboendet Postiljonen i en separat lägenhet som är relativt liten och med ett stort kök som också fungerar som samlingsrum. Vi uppfattar miljön som lugn och trevlig men reagerar på att rummet som används som kontor och vilrum har kaklade väggar, vilket för tanken till sjukvård.

Arbetsuppgifter

Det förekommer inga arbetsuppgifter i traditionell mening i verksamheten. Fokus ligger på vardagliga aktiviteter för att upprätthålla funktioner. Brukarna hjälper till med disken, går med och handlar och man bakar ibland. Promenader är ett återkommande inslag liksom utflykter och besök på museer och utställningar. Varannan vecka kommer en musiker till Brevduvan och har allsång/musik med deltagarna

Det finns möjligheter att syssla med hantverk som keramik och sidentryck och för ändamålet används äldreboendets lokal i källaren. Brevduvan kan även samutnyttja äldreboendets uteplats och har egna rabatter och odlingslådor där deltagarna kan plantera och sköta om växter. Uteplatsen är också en tillgång då man kan sitta ute och fika när det är fint väder.

Medelåldern är relativt hög och Brevdubans aktuella brukare, vilket bidrar till att vi kan se flera samordningsvinster och mervärden av att verksamheten är inrymd i ett äldreboende. Brukarna kan spontant delta i vissa av ÄO's (äldreomsorgen) aktiviteter som sittgympa och bingo, och en brukare "hjälper gärna till" på ÄO med de äldre. Det blir en trevlig social kontakt när de äldre hälsar och småpratar med Brevdubans brukare. Det verkar stärka brukarnas identitet att bli igenkända och känna att de betyder något för en medmänniska.

I äldreboendet finns det tillgång till avlastningsplatser och brukarnas anpassning underlättas i förekommande fall av att redan vara bekant med miljön.

Pedagogik och metodik

Brevdubans personal bygger sitt arbete på kunskap och erfarenheter från olika metoder som används inom verksamheter för personer med demens, men vi saknar ett tydligt och konkretiserat arbetssätt.

Vi har sett att aktiviteter och fester finns dokumenterade med foton men vill poängtera att det måste vara tydligt vilka foton som är aktuella för att inte skapa förvirring. Vi menar att det är ett stöd för minnet och en källa till samtal att titta på foton från gemensamma upplevelser och anser att foto borde användas ännu mer i verksamheten.

Kommunikation och kognitivt stöd

Anpassningar i lokalen har gjorts för målgruppen, t.ex. har toalettdörren försetts med ett stort hjärta och dörrkarmen målats röd. För att underlätta för brukarna använder personalen olika former av kognitivt stöd, men det sker inte konsekvent. Vid måltiderna finns t.ex. ibland placeringskort med namn och dukningen sker med mörka underlägg till vita tallrikar för att skapa kontraster. Metoder för att ge ett kognitivt stöd finns, men rutinerna behöver förstärkas.

Bemötande

Personalen anpassar sitt bemötande efter vars och ens individuella personlighet och utbudet av aktiviteter tar hänsyn till brukarna tidigare intressen. Personalen måste alltid vara "steget före" och beredd på att ingripa eller avleda då små incidenter kan skapa oro hos brukarna.

Inom verksamheter för yngre personer med demens kan brukare försämras mycket snabbt och personalen måste kunna anpassa sitt bemötande efter brukarens aktuella status. Det måste finnas fastställda rutiner som är väl kända av alla för att hantera både psykiska och fysiska försämringar, samt en beredskap att hantera oväntade situationer.

Delaktighet och självbestämmande

Så långt det är möjligt menar vi att brukarna ska kunna göra aktiva val i sin vardag, som t.ex. vilket pålägg de önskar för dagen. Med hänsyn till brukarnas sjukdomsbild måste ibland valsituationer undvikas då det kan skapa ångest och förvirring, enligt personalen.

Vi ser det som positivt att personalen involverar brukarna i verksamhetens planering genom att tillsammans prata om det man har gjort och diskutera vilka aktiviteter man vill göra framöver. Vi vill understryka att även enkla aktiviteter i närmiljön kan tjäna sitt syfte för målgruppen.

Dokumentation

Det finns aktuella beställningar med mål av övergripande karaktär, vilka enligt vår mening inte ger tillräckligt underlag för att utforma en genomförandeplan

Vi har påvisat att noteringar om färdigheter, hjälpmedel och utrustningskrav bör finnas i genomförandeplanen, särskilt för målgrupper som har svårt att föra sin egen talan. Löpande anteckningar finns med noteringar om planerade och utförda insatser.

Levnadsberättelser för var och en av brukarna finns i handskriven form och utgör ett viktigt underlag för arbetet med målgruppen. Vi saknar dessa dokument i ParaSoL och menar att detta behöver utvecklas.

Utvecklingsområden

Brevdubans verksamhet saknar ett uttalat arbetssätt för det vardagliga arbetet. Ett utvecklingsarbete kring detta måste initieras där verksamhetsidé med struktur och rutiner formuleras. Detta arbete måste även omfatta framtagande av checklista för oväntade händelser och vikariepärm med de viktigaste uppgifterna.

Styrkor

Samutnyttjandet av äldreboendets resurser som verkstaden, sociala gruppaktiviteter och den skyddade trädgården berikar verksamheten.

För delaktigheten och självbestämmandet är möjligheten för brukarna att vid planeringsmöten påverka innehållet i verksamheten som utflykter och fritidsaktiviteter av stor betydelse.

8.2 Södermalm Klubb Reimersholme

Klubb Reimersholme

Adress: Vindragarvägen 18, 117 50 Stockholm

Tel:08-508 126 02

Huvudman: Kommun

Målgrupp: Yngre personer med demens (under 65 år)

Antal personal: 6

Antal brukare: 12 (inskrivna)

Yttre miljö och lokaler

Klubb Reimersholme ligger i nära anslutning till ett äldreboende, men har inga kontakter med detta. Verksamheten har gångavstånd till busshållplats och strandpromenad. Lokalen ligger i markplan och har en liten trädgård med utemöbler och lite odlingar av kryddväxter och blommor. Lokalerna är rela-

tivt rymliga och enligt vår bedömning är de ändamålsenliga för målgruppen. Ett stort allrum med matbord och soffgrupp fungerar som hjärtat i verksamheten. Det finns också ett TV rum och ett kontorsrum. Köket är stort med matplats för en av de tre grupperna.

Arbetsuppgifter

Stor vikt läggs vid aktiviteter som promenader och utflykter. Så gott som varje dag åker minst en grupp iväg och går på någon utställning eller museum. Personalen bemödar sig om att alla deltagare ska komma ut något under dagen. Det finns inga konkreta arbetsuppgifter men deltagarna kan hjälpa till i köket, duka borden och andra vardagliga göromål. Det finns böcker och tidningar med bilder, t.ex. resemagasin för att uppmuntra till samtal samt ett utbud av musik och videofilmer som ska inspirera och ge minnesträning. Någon deltagare har med sig egna skivor och spelar dem vilket ger ett avspänt och personligt intryck.

Varannan vecka erbjuds en sång och musikkurs från Studieförbundet Vuxenskolan. Ibland gör gruppen speciella aktiviteter som t.ex. att gjuta i betong, men det är inte alla brukare som efterfrågar pyssel, enligt personalen.

Pedagogik och metodik

Klubb Reimersholmes personal har plockat ”russinen ur kakan” och tagit lite från olika teorier. De använder sig mycket av boken ”Samvaro med dementa, råd till anhöriga och vårdbiträden om förhållningssätt”, av Jane Cars & Birgitta Zander.

Verksamheten har gjort en del praktiska/pedagogiska anpassningar för att underlätta för brukarna, som t.ex. namnskyltar och mörka tallriksunderlägg vid matplatsen samt att man delat upp sig i tre grupper vilket skapar ett lugn vid måltiderna.

Personalen tar fasta på och förstärka det som var och en kan med utgångspunkt från vardagliga aktiviteter, brukarna hjälper t.ex. till i köket och trädgården. För många är det viktigt att bara komma iväg hemifrån och delta i gemenskapen. Vid promenader i närområdet eller utflykter kan brukarna samtala om det som upplevs i stunden, vilket gör sjukdomen mindre påtaglig.

Personalen delar upp sig gruppvis på morgonen för planering innan deltagarna kommer och utför sedan aktiviteter som passar/önskas i respektive grupp. De försöker också utforma arbetsuppgifter som berör sådant som en person gjort tidigare för att bekräfta den egna identiteten och de är måna om att tillvarata brukarnas individuella intressen.

Kommunikation och kognitivt stöd

Kommunikation är ett centralt begrepp i klubb Reimers verksamhet och personalen stöttar brukarna att hålla en röd tråd i samtal och ger på ett respektfullt sätt stöd i den vardagliga kommunikationen. Kognitivt stöd används inte direkt riktat till brukarna, men det finns med i en underliggande struktur som t.ex. scheman.

Bemötande

Vi har noterat att det råder en avspänd stämning och ett gott bemötande i kontakten mellan personal och brukare. Personalgruppen ger intryck av att vara trygga med varandra och samspela bra och många har arbetat länge i verksamheten. I ett lugnt tempo tillgodoses olika behov under dagen.

Det är positivt att se hur vänskapsförhållanden och samhörighet utvecklas mellan brukarna. Brukarna hade vid intervju inga önskemål för sin verksamhet och var överens om att de: ”Gillar det här stället”.

Delaktighet och självbestämmande

Brukarna säger själva att de kan säga till om det är något särskilt de vill göra och kan välja om de vill vara i grupp eller inte.

Personalen beskriver att EU-bestämmelserna om hygien påverkar mycket och begränsar brukarnas delaktighet vid matlagning i köket. Det är besvärligt med rockar och hättor och spontaniteten försvinner. Vi ser här att, med hänvisning till gällande regler, brukarnas möjligheter att upprätthålla vardagskunskaper begränsas.

Samverkan

Vi har uppmärksammat att samverkan med hemtjänsten i vissa fall kan behöva förstärkas. Vid intervju med brukarna framfördes t.ex. att det inte finns någon matsedel för Klubb R, vilket brukarna menade kunde vara bra så att hemtjänsten inte gör samma mat på kvällen som man har ätit tidigare på dagen.

Vi har sett ett gult kort med aktuella kontaktuppgifter som kan underlätta samverkan mellan primärvården och kommunen. Personalen bekräftar att det varit till hjälp vid någon akut situation.

Dokumentation

Alltför övergripande mål i beställningar som ”En skälig levnadsnivå”, vilket gör att det blir svårt att utforma en genomförandeplan. I en akt är alla aktiviteter i genomförandeplanen hopbakade till ett delmål ”Få en bra dag”. Även detta är för övergripande för att ge stöd för personalens arbete, framförallt för vikarier.

Det fanns inga tydliga noteringar om årlig uppföljning, vilket krävs för att kunna följa ett ärende. Vi tycker att det är bra att det står noteringar om färdigheter, hjälpmedel och utrustningskrav i GF-planen, eftersom målgruppen har svårt att föra sin egen talan.

Utvecklingsområden

Vi kan se behov av att ingå i ett nätverk med liknande verksamheter för möjligheter till erfarenhetsutbyte.

Styrkor

Klubb Reimersholme är en väletablerad verksamhet och utgör en bra modell för arbete med yngre personer med demens. Vi ser det som en klar styrka att personalgruppen har rutiner för och lägger tonvikt vid den dagliga planeringen vilket ger en struktur och trygghet för brukargruppen.

9 Arbetslinjen – vägen ut till arbete

Socialstyrelsens rapport, ”Daglig verksamhet enligt LSS- en kartläggning”, 2008,
Ur sammanfattningen:

Utmaningen för den dagliga verksamheten ligger i att vidareutveckla både innehållet och formerna för verksamheten samt öppna vägen till arbetslivet. Vidare konstateras att det övergripande målet med daglig verksamhet, att den enskilde på sikt ska kunna få möjlighet till lönearbete, inte uppfylls. Övergången till ett sådant arbete är nästintill obefintliga. Den dagliga verksamheten tenderar att bidra till inlåsningsseffekt då andra aktörer inom arbetsmarknadspolitiken fält inte ser denna grupp som sin målgrupp.

Grundläggande för en lyckad placering är den enskildes motivering och individuell träning dessutom handledning, s.k. supported employment, och ett bra samarbete med Arbetsförmedlingen och Samhall (sid 25).

En prioriterad fråga i samhällsdebatten idag är rätten till arbete. Inom olika områden vidtas åtgärder för att så många som möjligt ska kunna komma ut på arbetsmarknaden. Det handlar om satsningar för att ungdomar ska kunna etablera sig i arbetslivet och att personer som varit långtidssjukskrivna eller förtidspensionerade ska kunna återgå i arbete. Arbetet betyder mycket för möjligheten att vara delaktigt i samhället och är också en viktig del av den enskildes identitet och självuppfattning. Personer med funktionsnedsättning har ofta svårt att komma in på arbetsmarknaden och har svårare än andra att få varaktigt anställning. Många blir hänvisade till olika former av arbets- och sysselsättningsverksamheter och det finns en risk att de blir kvar där. Socialstyrelsen talar i en rapport om ”inlåsnings effekter” och menar med det att personer som beviljats daglig verksamhet som insats, riskerar att aldrig få möjlighet att pröva något annat.

Vi ser det som en mycket angelägen fråga att ge brukarna möjligheter att utvecklas och komma vidare från biståndsbedömda verksamheter till andra arbets- och anställningsformer. Det finns mycket att göra inom stadens verksamheter både vad gäller utformning, innehåll och arbetsuppgifter. Vi ser också behov av utökat samarbete med såväl skolan som försäkringskassan, arbetsförmedlingen och jobbtorg.

Meningsfull verksamhet

Inom socialpsykiatriens arbetsverksamheter har vi sett många exempel på att brukare har korta och få biståndsbedömda arbetspass under en vecka. Med korta pass och lite tid finns det en risk för att en stor del av tiden i verksamheten går åt till att starta upp och avsluta en aktivitet. För vissa personer anser vi, att det kan vara helt adekvat med korta arbetspass men behovet skulle då kunna tillgodoses vid en öppen verksamhet. Vi ser ett generellt behov att tydliggöra skillnader mellan öppen träfflokal, biståndsbedömd sysselsättning och arbetsverksamhet såväl vad gäller struktur för arbetsuppgifter som arbetssätt.

Generellt kan vi se ett behov av att hitta verksamhetsinriktningar och utforma arbetsuppgifter som är mer anpassade till och kan överföras till den reguljära arbetsmarknaden. I sammanhanget vill vi uppmuntra verksamheter som bygger på catering och beställningar med ett tydligt uppdrag och ett gemensamt ansvar vilket ger en teamkänsla. Denna form av verksamhet ställer dock krav på mycket god planering och framförhållning för att kunna hålla produktions- och leveranstider. Brukarnas närvaro och dagsform betyder mycket och produktionen måste alltid komma i andra hand.

Containerrättans caféverksamhet får till exempel periodvis stänga på grund av brukarnas frånvaro. Detta kan också få återverkningar för andra brukare som valt just denna arbetsuppgift och vi ser här ett dilemma ur brukarsynpunkt.

Viktiga vardagsaktiviteter som att laga lunch bidrar till delaktighet för alla oavsett grad av funktionsnedsättning. EU-regler om livsmedelshygien begränsar brukarnas delaktighet vid matlagning i verksamheter och möjligheten att träna samt upprätthålla vardagskunskaper försvinner. Vi ser detta som en angelägenhet för flera målgrupper där det är viktigt att hitta en lösning.

Utflyttade verksamheter och praktik

Att arbeta eller praktisera på den öppna arbetsmarknaden är i grunden positivt och en angelägen utvecklingsfråga i tiden. Vi vill ändå poängtera att en praktikplacering inte får ske till vilket pris som helst. Det ligger mycket arbete bakom för att kunna erbjuda praktikplatser till personer med funktionsnedsättning. Fördelar med praktiken ska vägas mot ev. nackdelar och frågor måste ställas om vad den tillför brukaren. Det är viktigt att från början klargöra vad syftet med praktikplatsen är och vilka förutsättningar praktikant och arbetsgivaren går in med. För en lyckad praktikplacering krävs invidanpassade lösningar med nära kontakt och stöd samt täta uppföljningar på brukarens villkor.

Vid våra intervjuer och kontakter har vi fångat in synpunkter från brukare med erfarenhet av praktikplatser. De flesta har delgett oss positiva berättelser, men några av dem har negativa upplevelser som t.ex. isolering, avsaknad av arbetskläder och telefon. I samtalen har vi fått bekräftat hur viktigt det är med en tydlig struktur och täta utvärderingar för att brukarna ska ha det bra på sina praktikplatser.

Vid studiebesök på Sensus dagliga verksamhet, med kreativ inriktning, beskriver brukarna att vistelsen där ökat deras välbefinnande och självkänsla mer än i tidigare verksamheter och praktikplatser. Brukarna trivs mycket bra och säger sig inte vara beredda att byta sin nuvarande verksamhet mot praktik. De är samstämmiga kring betydelsen av att ingå i en grupp och beskriver hur alla är medvetna om och har en acceptans kring varandras olikheter.

Vid utflyttade verksamheter, där brukare ges ett stort ansvar och till viss del utför samma eller liknande arbetsuppgifter som de anställda, kan dilemman kring ersättning och arbetsrättsliga frågor uppstå. Det finns också en risk att de aktuella brukarna skulle kunna bli utnyttjade som ”gratis arbetskraft” vilket måste stävjas. Möjligheter till någon form av anställning ska alltid diskuteras.

Från arbetsgivarens sida kan det finnas olika skäl att inte anställa vilka kan vara helt ekonomiska, men också fackliga och handla om övertalighets- och turordningsregler.

Vid utflyttade verksamheter, praktikplatser och lönebidragsanställningar och dylikt kan följande punkter behöva beaktas:

- Är det möjligt att ha en praktikplats som är kopplad till DV och där målet inte är att gå vidare till en anställning?
- Hur kan en tidsplan formuleras där praktikplatsen ska leda till ett arbete?
- Vikten av att utvärdera och ompröva ovanstående tidsplan
- Brukare med ersättning från FK kan känna viss rädsla och osäkerhet att ”lämna tryggheten till förmån för en anställning som de är osäkra på att klara av”.
- Kan speciella anställningsformer utvecklas med trygga villkor för den enskilde?

- Vem bevakar arbetsmiljön och andra fackliga frågor för de brukare som inte är anställda?
- Av vem och när avgörs om gränsen för gratis arbetskraft har passerats?
- Vem bevakar och ger stöd till den enskilde i sociala frågorna som känslan av utanförskap, risken för mobbning och särbehandling på en arbetsplats?

Alfa

Sedan hösten 2009 bedrivs i projektform en alternativ förmedling, Alfa, för personer med psykisk funktionsnedsättning i Stockholms stad. Förmedlingen består av två handläggare och en samordnare och är belägen i samma hus som Nya Verkstan (sysselsättningsverksamhet inom socialpsykiatri) på Norrmalm.

Alfa ger stöd i att söka arbete, praktik, arbets- och sysselsättningsverksamhet och studier. Vi ser projektet som positivt ur delaktighetssynpunkt och menar att det ger målgruppen bättre förutsättningar att överblicka stadens utbud.

10 Referensmaterial

För att skaffa ett referensmaterial har vi gjort studiebesök bl.a. på Silviahemmet (demens), vid två av Frösundas verksamheter (förvärvade hjärnskador), på Törngården (autism) samt vid den brukarstyrda verksamheten Fountain House (socialpsykiatri). Vi har också besökt S:t Eriks särgymnasiums där fem ungdomar delade med sig av sina erfarenheter av studier, praktik och arbetsliv och sina framtidsdrömmar. För att ta del av former för alternativ kommunikation har Ålgryte DV i Skärholmen besökts där man arbetar med brukarnas delaktighet genom det datoriserade enkätverktyget *Pict-O-Stat*.

Fountain House

”Fontänhus, en omöjlig idé som stått sig sedan 1948. ... Fontänhusets modell är unik inom den psykiatriska rehabiliteringen. Här finns varken patienter, vita rockar eller låsta dörrar. Bara medlemmar och handledare som tillsammans planerar och driver den dagliga verksamheten i klubbhuset.” Så här beskriver Fontänhusens rörelse sin verksamhet där målet är att varje medlem ska bli huvudperson i sitt eget liv.

Vid besök och intervju med några medlemmar får vi en inblick i hur arbetet på klubbhuset fungerar. Medlemmarna får genom den arbetsinriktade dagen bättre självförtroende, självkänsla, nya vänner och struktur på dagen samt en möjlighet till återgång i arbetslivet och därmed bryta sitt utanförskap. Medlemmarna erbjuds också frukost och lunch till självkostnadspris. Vid klubbhuset har alla medlemmar en viktig funktion att fylla men det finns också några anställda handledare med uppgift att inspirera medlemmarna. Principen är att alla ska ha lika mycket att säga till om. Medlemmarna beskriver att Fontänhuset har en platt organisation och att medlemmarna är huset: ”En plats där du alltid är välkommen, har ett meningsfullt arbete och en meningsfull gemenskap, en plats att alltid återvända till.” Fontänhuset har ett *reach-out-system* som fångar upp de medlemmar som inte kommer eller hör av sig, eller behöver hjälp att komma in på sjukhus. Den enskildes önskemål och behov fångas upp i en medarbetarplan som revideras var 6:e månad.

På Fontänhuset betraktas medlemmarnas anpassning till arbetslivet som en process och det arbete som utförs på klubbhuset med att driva verksamheten är oavlönat. Möjlighet finns att efter en tid påbörja en avlönad övergångsanställning med enkla arbetsuppgifter som erbjuds på några av de arbetsplatser som Fontänhuset har avtal med. Anställningen pågår i 6-8 månader och oftast på halvtid i en lugn miljö. Arbetsplatserna har avtal med klubbhuset som garanterar att arbetet blir utfört. Lönen går till den enskilde som utför arbetet.

Fontänhuset i Stockholm ingår i ”Fountain House” rörelsen som är spridd över hela världen. Fontänhuset besöks regelbundet av klubbar från andra länder och blir kvalitetssäkrad och certifierad av rörelsen.

Frösunda

Vi har besökt två av Frösundas verksamheter och ser klara skillnader jämfört med stadens egna verksamheter. Frösunda, som drivs i privat regi, erbjuder ett annat utbud i såväl struktur på dagen som aktiviteter och personalens kompetens. Den ena verksamheten har bl.a. en anställd sjukgymnast och brukarna kan ta del av olika former av ”behandlande aktiviteter” både individuellt och i grupp. Det kan handla om enkel sittgymnastik där även viss ”hjärngymnastik” ingår, minnesträning samt gång- och

rörelseträning. Den andra verksamheten som vi besökte har en mer kreativ inriktning med hantverk och försäljning i egen butik. Verksamheten ansvarar även för viss konferensservice i sina centralt belägna lokaler. Vid Frösundas verksamheter har vi också observerat en tydlig rollfördelning mellan personal och assistenter där en assistentpärm ger stöd i dagliga arbetet.

De två verksamheterna vi besökt har olika målgrupper både vad gäller ålder och behov. Genomgående för båda ställena är tydlighet och struktur med hjälp av scheman. Även morgonmötet är indelat i mindre tidsbegränsade pass med tidningsläsning, planering och kaffe. Vi menar att det är viktigt att det finns ett utbud av verksamheter med olika inriktning, eftersom personer med förvärvade hjärnskador är en mycket heterogen grupp.

Törngården

Törngården är en privat verksamhet som har lång erfarenhet och kompetens kring personer med autism och beteendeproblematik, vilket avspeglar sig i såväl lokalernas utformning som metodiken i det dagliga arbetet.

Goda exempel från verksamheten är bl.a. en kreativ lösning för en blind person som genom en sträv ”slinga” i golvet kan förflytta sig i rummet på egen hand och därmed fått ökad självständighet.

Ett annat exempel är tillverkning av ringblomssalva. Denna tillverkning innefattar många moment som personer med varierande grad av funktionsnedsättning kan delta i, från att så frön till försäljning på marknaden.

Törngården har möjlighet att ge handledning till personalgrupper utifrån enskilda individers speciella problematik och tar även emot studiebesök.

Kommentarer

Fountain House är intressant ur flera aspekter och är ett gott exempel på en brukarstyrd verksamhet då den utgår ifrån brukarnas behov och engagemang. Alla medlemmar arbetar och har en roll i husets skötsel och de aktiviteter som erbjuds utformas och leds av brukarna själva. Fountain House ger brukarna stort utrymme vilket vi anser är positivt, men modellen kan inte passa alla, då den ställer stora krav på den enskildes självständighet och förmåga att ta eget ansvar. Fountain House tar därför inte emot personer med betydande psykisk ohälsa.

Modellen med övergångsanställningar ser vi som mycket intressant då den ger reguljära arbeten åt enskilda brukare, samtidigt som den garanterar arbetsgivaren att arbetet blir utfört. Vi har sett sårbarhet vid andra verksamheter, som driver catering eller restaurang och café, då brukarna av olika skäl inte alltid kan leva upp till förväntan och krav på leverans eller öppethållning. Övergångsanställningar skulle kunna underlätta driften av denna form av verksamheter även inom staden.

Frösunda erbjuder, enligt vår mening, en verksamhet för personer med förvärvade hjärnskador som skiljer sig i sitt utbud från de vi har granskat. Frösunda ger den enskilde träning och behandling av anställd sjukgymnast, vilket inte förekommer inom stadens verksamheter. Vi menar att målgruppen säkert kan uppleva det som positivt att få regelbunden och kontinuerlig behandling och se det som en kvalité i verksamheten. Här kolliderar dock lagstiftningen med den enskildes intressen, då daglig verksamhet enligt LSS inte omfattar behandlande insatser. Ur brukarnas perspektiv menar vi att fler verksamheter skulle kunna införa enklare träningsmoment på delegation från sjukgymnaster för att tillmötesgå den enskildes behov av träning. De exempel på minnesträning och pausgymnast som vi fått ta del

av på Frösunda borde även kunna tillämpas inom de verksamheter vi granskat för personer med förvärvade hjärnskador.

En viktig del av verksamheternas kvalitetsarbete är att göra regelbundna brukarundersökningar. Vi har tagit del av olika former av enkäter, men vill särskilt framhålla *Pict-O-Stat* som ett mycket effektivt enkätverktyg. Med *Pict-O-Stat* kan brukarna helt självständigt svara på frågor och utvärdera sin verksamhet. Dataprogrammet kräver träning och en trygg miljö för att fungera optimalt men kan ge svar som annars inte skulle kommit fram.

11 Utvecklingsområden och goda exempel

Det sammantagna intrycket av granskningen är att brukarna får ett gott bemötande i de aktuella verksamheterna och att personalgrupperna är engagerade. En genomgående tendens är att verksamheterna saknar en tydlig pedagogik som kan ge en teoretisk förankring i arbetet. Många saknar också ett uttalat gemensamt arbetssätt. I flera verksamheter har personalen haft svårt att sätta ord på sin erfarenhet och kunskap. För att höja kvaliteten måste chefer och personalgrupper arbeta med att formulera sin verksamhetsidé och beskriva sitt arbetssätt. Frågan har diskuterats vid återkopplingar och vi vill i sammanhanget nämna IMS (Institutet för metoder i socialt arbete, Socialstyrelsen) hemsida www.evidens.nu där stöd kan hämtas för ett utvecklingsarbete.

För att ytterligare förbättra personalens kontakt med brukarna, är det nödvändigt att utveckla former för alternativ kommunikation inom funktionshinderområdet. Kognitivt stöd måste förstärkas inom båda verksamhetsområdena för att ge ökade möjligheter till individuell dags- och tidsplanering.

Bråkarnas delaktighet inom socialpsykiatrin måste öka liksom arbetspassens längd och antal per vecka. Fler alternativ behövs inom socialpsykiatrins arbetsverksamhet då syfte och mål med insatsen varierar från att bryta isolering till återgång till arbetsmarknaden.

Mellan de granskade verksamheterna råder oacceptabelt stora kvalitetsskillnader i utbudet riktat till personer med förvärvad hjärnskada och utbudet för yngre personer med demens. Personer med förvärvad hjärnskada behöver få förbättrat innehåll och mer struktur i sin insats.

Brister har påvisats vid några enheter inom myndighetsutövningen både vad gäller socialpsykiatrin och funktionshinderområdet främst i samband med beställning och notering om uppföljning av insats. Brukarens möjlighet till delaktighet och tydliga beställningar är en viktig del i ett kvalitetsarbete. På utförarsidan måste flera verksamheter, främst inom socialpsykiatrin, intensifiera sitt arbete med ParaSoL för att upprätthålla en god kvalitet och rättssäkerheten för brukarna.

Nedan presenteras utvecklingsområden och goda exempel inom SoL- och LSS-verksamheterna.

11.1 SoL – utvecklingsområden

- Kognitivt stöd borde, enligt vår mening, användas mer än som nu är fallet inom socialpsykiatrins verksamheter. Målgruppen skulle kunna leva ett självständigare liv med tillgång till ett mer utvecklat stöd. Det kan handla om hjälpmedel som timers, timstock, handdatorer, mobiler samt vanliga scheman. Dessa förekommer idag främst inom boendestöd eller boende samt inom verksamheter för personer med funktionsnedsättning.
- Enligt vår uppfattning, ska en arbetsverksamhet om den gör anspråk på att vara meningsfull, omfatta en viss minimitid för varje individ. Idag har många brukare få och korta arbetspass, vilket inte räcker för att komma in i arbetsliknande rutiner och ingå i en gemenskap.
- Generellt behöver socialpsykiatrins verksamheter förbättra sin dokumentation, i synnerhet gällande de löpande anteckningarna.

- Vi vill framhålla värdet av nätverkskontakter inom Stockholms stad för erfarenhetsutbyte och för att hålla sig ajour med aktuella interna frågor
- Aktiva brukarforum behöver utvecklas inom socialpsykiatri. Verkstadsklubbar inom daglig verksamhet med ledare från studieförbund ser vi som en bra modell för brukarinflytande.
- Flertalet verksamheter inom både socialpsykiatri och funktionshinderområdet har ingen pedagogik eller metodik att arbeta utifrån. Vid diskussioner framkommer mycket tyst kunskap som vi menar behöver formaliseras och uttryckas i ord. Genom ett tydligt arbetssätt skapas förutsättningar att ge trygghet till brukarna.
- Riktlinjer saknas för lokaler som används för daglig verksamhet och bland de granskade verksamheterna förekommer stora skillnader vad gäller ytstorlek, tillgänglighet, utformning och inredning. Lokalernas utformning är en viktig kvalitetsfaktor att uppmärksamma och en arbetsmiljöfråga för såväl brukare som personal.

11.2 LSS – utvecklingsområden

- Inom samtliga verksamheter är det angeläget att ta fram tydliga skriftliga rutiner för det vardagliga arbetet för att minska risken för fel och brister.
- För varje enskild brukare behöver tydliga strukturer som dag- och veckoschema tas fram utifrån pedagogiska metoder.
- Den löpande dokumentationen och anpassning till stadens datasystem är ett utvecklingsområde för flera av verksamheterna.
- När det gäller personer med autism och brukare med omfattande omvårdnadsbehov ser vi behov av ytterligare kartläggning av de enskildas kommunikationsmöjligheter och förmågor för att personalen ska kunna kommunicera utifrån deras förutsättningar. Vi förespråkar ett utökat samarbete med landstingets habiliteringsverksamhet.
- Inom de granskade verksamheterna för personer med autism bör en mer ombonad och trivsamt miljö skapas, utan att ge avkall på det specifika förhållningssätt som målgruppen kräver.
- Vi har noterat att mycket tid och energi inom daglig verksamhet går åt till att invänta färdtjänsten, både vid dagens början och slut, vilket påverkar brukarnas aktivering på ett negativt sätt. Brukarna saknar möjlighet till påverkan och vi ser här ett tydligt exempel på en situation av bristande delaktighet och självbestämmande. Även personalen verkar maktlösa i detta avseende.
- Vid ensamarbete behöver nätverk och kollegialt utbyte utvecklas både vad gäller brukare och personal. Även verksamheter för speciella målgrupper som t.ex. yngre personer med demens bör ha kontinuerligt utbyte med andra liknande verksamheter.

- Generellt behöver en verksamhetsidé formuleras och nedtecknas. Personal behöver uppmuntras och få stöd i att beskriva och sätta ord på det arbete som de utför och på den erfarenhet och kompetens som de besitter. Personal måste också få tillgång till kontinuerlig handledning och vidareutbildning.
- I granskningen har vi uppmärksammat stora skillnader i kvalitet mellan verksamheter för personer med förvärvade hjärnskador och yngre personer med demens. Det handlar såväl om skillnader i lokaler som i utbud av aktiviteter och servering av frukost. För målgrupper som har liknande behov måste förutsättningarna vara lika.
- Verksamhet för personer med förvärvad hjärnskada bör inte samlokaliseras med DV för personer med utvecklingsstörning. Respektive målgrupp har specifika behov som måste uppmärksammas och särskiljas.
- Det är angeläget att biståndsbedömd verksamhet för personer med förvärvad hjärnskada har ett innehåll som tydligt skiljer sig ifrån det som erbjuds i en träfflokal. Ett biståndsbeslut ska ha viss dignitet med ett syfte och en målsättning för insatsen som måste återspeglas i den aktivitet som den enskilde tar del av i verksamheten.
- När den enskilde har sin personliga assistent med i verksamheten måste det finnas arbetsrutiner för assistenten. Rollfördelningen mellan assistenter och personal måste vara tydlig vilket även ger brukaren trygghet.
- Flertalet verksamheter inom både socialpsykiatri och funktionshinderområdet har ingen pedagogik eller metodik att arbeta utifrån. Vid diskussioner framkommer mycket tyst kunskap som vi menar behöver formaliseras och skrivas ned. Genom ett tydligt arbetssätt skapas förutsättningar till god kvalitet för brukarna.
- Riktlinjer saknas för lokaler som används för daglig verksamhet och bland de granskade verksamheterna förekommer stora skillnader vad gäller ytstorlek, tillgänglighet, utformning och inredning. Lokalernas utformning är en viktig kvalitetsfaktor att uppmärksamma och en arbetsmiljöfråga för såväl brukare som personal.

11.3 SoL – goda exempel

Bemötande

- Allt som produceras och utförs inom AC Södermalm utgår från uppdrag och beställningar eller ingår i driften av verksamheten, vilket ger konkreta och meningsfulla arbetsuppgifter. Vi menar att detta är ett respektfullt sätt att ta tillvara brukarnas insatser.
- Vi har sett att personalen på AC Hässelby-Vällingby uppvisar en tydlig yrkesroll och beskriver sig själva som arbetsinstruktörer. Detta återspeglar sig i bemötandet och aktiveringen av en mycket blandad målgrupp. Vi menar att tydliga roller ger ett professionellt arbetssätt och bidrar till att utforma en bra arbetsmiljö för brukarna.

Delaktighet

- Vi uppfattar Edö service, Farsta, som ett gott exempel på en insats med meningsfulla arbetsuppgifter där brukare och personal är ett team som löser sina uppgifter tillsammans. Brukarna uttrycker själva att de känner att de har meningsfulla arbetsuppgifter och att de gör nytta för andra.
- Att Edö service, Farsta, har gemensamma planeringsdagar gör att brukarna direkt kan påverka och ha inflytande över sin verksamhet.
- Vid Karlaplans DV går personal och brukare kurs tillsammans i chokladtillverkning, vilket ger en samhörighet och skapar jämställda relationer inom verksamheten.
- På AC Östermalm ser vi att tillgången till en internetuppkopplad brukardator blir ett led i att stötta brukarnas delaktighet i samhällslivet.
- Möjligheten att delta i datakurser, vilket erbjuds på AC Östermalms och AC Hässelby-Vällingby, ser vi som en angelägen demokratifråga för målgruppen.

11.4 LSS – goda exempel

Bemötande

- Farsta DV har utarbetat former för rörelse och träning som kan vara stimulerande och roligt för brukare med omfattande omvårdnadsbehov som t.ex. rullstolsdans och liggande dans.
- På Astrakan har man bemödat sig om att på ett mycket genomtänkt sätt utforma rummen för sinnesstimulering. Där vill vi särskilt uppmärksamma ”Skärgårdsrummet” som förmedlar en helhetsupplevelse till brukare med stora funktionsnedsättningar.
- Tillgång till hantverkspedagog ger Astrakan möjlighet att utveckla brukarnas kreativa sidor på ett individuellt sätt oavsett grad av funktionsnedsättning.
- Att använda vardagliga föremål som handdatorer och mobiler som kognitiva hjälpmedel är ett respektfullt sätt att bemöta brukarna. Personalen på Astrakan påminner t.ex. om olika aktiviteter med hjälp av mobilen.
- Danvikstulls arbete med ”Vår värdegrund i process” är ett fint exempel på hur arbete med en egen värdegrund kan vara utvecklande för en verksamhet. Arbetsprocessen visar hur innebörden i ord, begrepp och värderingar, kan uppfattas och tolkas på olika sätt i en personalgrupp. Genom att diskutera ”Vad menar vi?” och ”Hur gör vi?” anser vi att man lägger grunden för ett professionellt arbete och att menar att alla arbetsgrupper borde genomgå denna process.
- ”Levnadsberättelser” bör ses som ett arbetsverktyg och vi menar att de fyller en viktig funktion för att ge personal underlag i sitt arbete med de aktuella brukarna. Vi vill särskilt lyfta fram Danvikstulls som sedan länge och på ett strukturerat sätt arbetat med levnadsberättelser för alla sina brukare. Verksamheten arbetar nu med att utveckla dessa och föra in dem i ParaSoL, vilket vi ser som positivt.

Delaktighet

- Vi ser möjlighet till kommunikation som en grundförutsättning för delaktighet. Danvikstull arbetar på ett aktivt sätt med individuellt anpassad kommunikation och alla stödpersoner ansvarar för att utforma en god kommunikation med ”sina” brukare. Att personal ges ett uttalat ansvar för brukarnas kommunikation tror vi medför att intresse och engagemang för att arbeta med frågan ökar.
- Genom anpassat kognitivt stöd kan brukare på Draken klara av aktiviteter som t.ex. dukning och på ett aktivt sätt bidra i vardagslivet på verksamheten.
- Danvikstull erbjuder sina brukare utflykt en gång i veckan till olika strövområden. Det ger möjligheter till friskvård och möten med människor i nya miljöer, vilket är positivt ur delaktighets-synpunkt
- Karlaplans DV:s kolonilott ger brukarna varierade arbetsuppgifter, utåtriktade kontakter och möjligheter till avkoppling i en rofylld miljö.
- Containerråttan kan erbjuda ”riktiga” arbetsuppgifter som t.ex. café, återvinning och affär där personal och brukare kan arbeta som ett team vilket skapar en positiv atmosfär. Liknande arbets-sätt och stämning återfinns på Kryddboden.
- Björnligans arbetsinsatser ingår som en del i verksamheten vid Långholmens Hotell & konferens AB. Arbetsättet ger ett mervärde för såväl brukare som arbetsgivare.
- Verksamhetsidén vid Karlaplans DV med företagskontakter och praktikplatser är en inriktning som stämmer väl överens med många brukares behov, enligt vår uppfattning.